

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Michałowice na lata 2021-2026

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
1.1. Podstawa opracowania i metodyka pracy nad Strategią	3
1.2. Zgodność z innymi dokumentami strategicznymi	5
1.2.1. Samorządowe dokumenty strategiczne.....	5
1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne	6
1.2.3. Unijne dokumenty strategiczne.....	7
2. Diagnoza	9
2.1. Społeczno-gospodarcza charakterystyka Gminy	9
2.1.1. Informacje ogólne i położenie	9
2.1.2. Demografia	9
2.1.3. Rynek pracy	12
2.1.4. Sytuacja mieszkaniowa	18
2.1.5. Oświata i wychowanie	21
2.1.6. Opieka zdrowotna i bezpieczeństwo.....	25
2.1.7. Działania organizacji pozarządowych.....	28
2.1.8. Kultura i sport.....	30
2.2. Analiza problemów społecznych i zasobów pomocy społecznej	32
2.2.1. Działalność Ośrodka Pomocy Społecznej.....	32
2.2.2. Główne problemy z zakresu pomocy społecznej	34
2.2.3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	39
2.2.4. Świadczenia pomocy społecznej.....	40
2.2.5. Uzależnienia i przemoc w rodzinie	45
2.2.6. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	49
2.2.7. Osoby starsze, niesamodzielne i z niepełnosprawnościami.....	52
2.3. Analiza SWOT.....	59
2.4. Prognoza zmian w okresie objętym Strategią.....	62
3. Strategia.....	64
3.1. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań	65
4. Monitoring i ewaluacja Strategii.....	83

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Michałowice na lata 2021-2026 została opracowana dla wyznaczenia celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań mających w efekcie przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców,

a w szczególności tych osób, które są zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Dokument jest kontynuacją działań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałowice na lata 2014-2020.

Najważniejsze problemy społeczne występujące na terenie Gminy Michałowice zostały zdiagnozowane na podstawie danych statystycznych i sprawozdań. Dodatkowo przeprowadzono analizę strategiczną opartą na identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT). Z opracowanej diagnozy wyłaniają się konkretne problemy, nad którymi powinna skupić się polityka społeczna Gminy.

1.1. Podstawa opracowania i metodyka pracy nad Strategią

Opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z obowiązku prawnego nałożonego na samorząd gminny na mocy art. 17.1 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku:

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane przez gminy jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Do aktów prawnych określających ważne obszary polityki społecznej, należą w szczególności:

- a) Ustawa o samorządzie gminnym,
- b) Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- c) Ustawa o świadczeniach rodzinnych,
- d) Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- e) Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- f) Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

- g) Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- h) Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,
- i) Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- j) Ustawa o zatrudnieniu socjalnym,
- k) Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- l) Ustawa o dodatkach mieszkaniowych,
- m) Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- n) Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- o) Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Uwarunkowania prawne jedynie w części określają zakres niniejszego dokumentu. Zakres Strategii będzie dostosowany do specyficznych potrzeb mieszkańców. Ważne jest, aby dobrze zdiagnozować zagrożenia i zaplanować działania, które przyczynią się do prawidłowego funkcjonowania osób mieszkających w Gminie. Opracowanie kompleksowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma zapobiegać przeciwnościom dnia codziennego, jak i nagłym sytuacjom kryzysowym.

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu wykorzystano następujące metody pozyskiwania danych:

DESK RESEARCH. Podstawą tej metody są dokumenty statystyki publicznej, sprawozdania, analizy i publikacje, roczniki statystyczne. Przy sporządzaniu diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy wykorzystano dane Urzędu Gminy Michałowice, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice za lata 2018-2020 oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego, które obejmują okres od 2018 do 2020 roku.

BADANIE ANKIETOWE. Element partycypacji społecznej, uwzględnienie udziału mieszkańców w procesie tworzenia strategii. Badania opinii publicznej oparte o kwestionariusz ankietowy, w którym mieszkańcy Gminy pytani byli o ogólne warunki życia i dotyczące ich problemy społeczne. Badania ankietowe były przeprowadzone od 15 czerwca do 26 lipca 2021 roku. Wpłynęło 215 ankiet, z czego 162 kwestionariuszy wypełniły kobiety, a 53 mężczyźni. Najwięcej ankiet wypełniły osoby w wieku 36-45 lat (78 odpowiedzi), poniżej tej granicy było 46 respondentów, a powyżej 91 osób. Najwięcej, bo aż 156 respondentów posiada wykształcenie wyższe, 49 osób średnie. Prawie 60% ankietowanych pracuje na podstawie umowy o pracę, 15% prowadzi własną działalność gospodarczą, a 13,5% jest emerytem lub rencistą. 195 ankiet wypełniły osoby zamieszkujące na terenie Gminy

Michałowice,

a pozostałe 20 odpowiedzi pochodziły od osób spoza terenu Gminy.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE. Podczas pierwszego spotkania Dyrektor Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice i Kierownik Sekcji Pomocy Społecznej zapoznali się z harmonogramem prac nad strategią. Na kolejnym spotkaniu, w którym udział wzięło 13 pracowników GOPS, omówiono szczegółowo obszary problemowe występujące w Gminie. Podczas ostatniego spotkania o charakterze warsztatowym wypracowano cel główny Strategii oraz opracowano cele strategiczne, operacyjne, a także kierunki działań.

KONSULTACJE SPOŁECZNE. Bardzo ważny element partycypacji społecznej, proces dialogu pomiędzy przedstawicielami władz (każdego szczebla – od lokalnych po centralne) a mieszkańcami, mający na celu zebranie głosów mieszkańców i w oparciu o nie podjęcie przez władze optymalnych decyzji w sprawach publicznych. Konsultacje społeczne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Michałowice na lata 2021-2026 zostały przeprowadzone w formie elektronicznej. Mieszkańcy mogli wnieść uwagi za pośrednictwem opracowanego formularza.

1.2. Zgodność z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Michałowice na lata 2021-2026 ze względu na swój charakter musi opierać się na korespondencji i współzależności z dokumentami strategicznymi na poziomie zarówno gminnym, powiatu pruszkowskiego, jak i województwa mazowieckiego. Dodatkowo pod uwagę należy również wziąć zapisy wynikające z dokumentów ogólnokrajowych, które wyznaczają trendy i główne kierunki rozwoju polityki społecznej oraz są zgodne z dokumentami europejskimi.

1.2.1. Samorządowe dokumenty strategiczne

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego

Sformułowane w tym dokumencie cele strategiczne są reakcją na zidentyfikowane problemy oraz przyszłościowe wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Jako cele strategiczne wyznaczono:

Cel rozwojowy 1. Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym;

Cel rozwojowy 2. Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii;

Cel rozwojowy 3. Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego;

Cel rozwojowy 4. Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki;

Cel rozwojowy 5. Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska;

Cel rozwojowy 6. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.

1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku:

- a) wzrost i konkurencyjność,
- b) sytuacja demograficzna,
- c) wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- d) odpowiedni potencjał infrastruktury,
- e) bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- f) gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- g) solidarność i spójność regionalna,
- h) poprawa spójności społecznej,
- i) sprawne państwo,
- j) wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się również na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie 2030 roku:

- a) warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- b) wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- c) rozwój produktywności i innowacyjności,
- d) efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- e) wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021-2030.

Dokument ten, oparty na zasadzie solidarności i pomocy, ma zapewnić niezależne funkcjonowanie OzN oraz dostępność komunikacyjną.

Wyznaczono następujące obszary priorytetowe :

- a) niezależne życie,
- b) dostępność,
- c) edukacja,
- d) praca,
- e) warunki życia i ochrona socjalna,
- f) zdrowie,
- g) budowanie świadomości,
- h) koordynacja.

Strategia obejmuje również 130 działań operacyjnych z konkretnymi wskaźnikami.

W aspekcie wzmocnienia kapitału społecznego szczególnie istotne są działania zmierzające do zwiększenia spójności społecznej. Instrumenty polityki społecznej powinny być nastawione przede wszystkim na likwidację bądź minimalizację przyczyn wykluczenia. Ważna jest integracja społeczna i ekonomiczna. Należy podjąć działania, które będą częścią aktywnej polityki społecznej, a osoby dotknięte dysfunkcjami i deficytami będą miały szansę w pełni uczestniczyć w codziennym życiu ogółu społeczeństwa.

1.2.3. Unijne dokumenty strategiczne

Europejski filar praw socjalnych opiera się na 20 podstawowych zasadach uporządkowanych według trzech następujących kategorii:

- I. równe szanse i dostęp do zatrudnienia,
- II. uczciwe warunki pracy,
- III. ochrona socjalna i integracja społeczna.

Ostatnia, trzecia kategoria dotyczy spraw związanych z pomocą społeczną, znajdują się w niej następujące filary:

- a) opieka nad dziećmi i wsparcie dla dzieci,
- b) ochrona socjalna,
- c) świadczenia dla bezrobotnych,
- d) minimalny dochód,
- e) świadczenia emerytalne i rentowe,
- f) służba zdrowia,
- g) integracja osób niepełnosprawnych,
- h) opieka długoterminowa,
- i) mieszkalnictwo i pomoc dla bezdomnych,
- j) dostęp do niezbędnych usług.

Wdrażanie zasad i praw określonych w ramach europejskiego filaru praw socjalnych ma zapewnić większe włączenie społeczne wszystkich obywateli Unii Europejskiej. Włączenie społeczne było jednym z jedenastu priorytetów polityki spójności w okresie 2014–2020. Aspekt włączenia społecznego będzie obecny również w programie EFS+ (Europejski Fundusz Społeczny) na lata 2021-2027. Zostanie on wzmocniony dzięki połączeniu FEAD (Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym) i EFS. Umożliwi to łatwiejsze łączenie zapewniania pomocy żywnościowej i materialnej ze wsparciem na rzecz włączenia społecznego.

2. Diagnoza

2.1. Społeczno-gospodarcza charakterystyka Gminy

2.1.1. Informacje ogólne i położenie

Gmina Michałowice jest Gminą wiejską położoną w województwie mazowieckim, w powiecie pruszkowskim. Siedzibą Gminy są Reguły. W skład Gminy wchodzi 10 sołectw: Komorów, Michałowice Wieś, Nowa Wieś, Opacz-Kolonia, Opacz Mała, Pęcice, Pęcice Małe, Reguły, Sokołów oraz Suchy Las, a także 3 osiedla: Komorów, Granica i Michałowice.

Gmina sąsiaduje z miastami: Pruszków, Piastów oraz Warszawa, a także gminami Brwinów, Nadarzyn i Raszyn. Bliskość stolicy oddziałuje na Gminę Michałowice (znajduje się ona w Obszarze Aglomeracji Warszawskiej). Gmina Michałowice wyróżnia się tym, iż pełni funkcję mieszkalną oraz usługowo-produkcyjną dla obszaru metropolitalnego.

Powierzchnia Gminy Michałowice wynosi 35 km². Największą część Gminy zajmują tereny rolne wraz z terenami wsi i osiedli. Polityka przestrzenna Gminy zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego rozwijać powinna się w kierunku zabudowy jednorodzinnej oraz usług logistyczno-magazynowych.

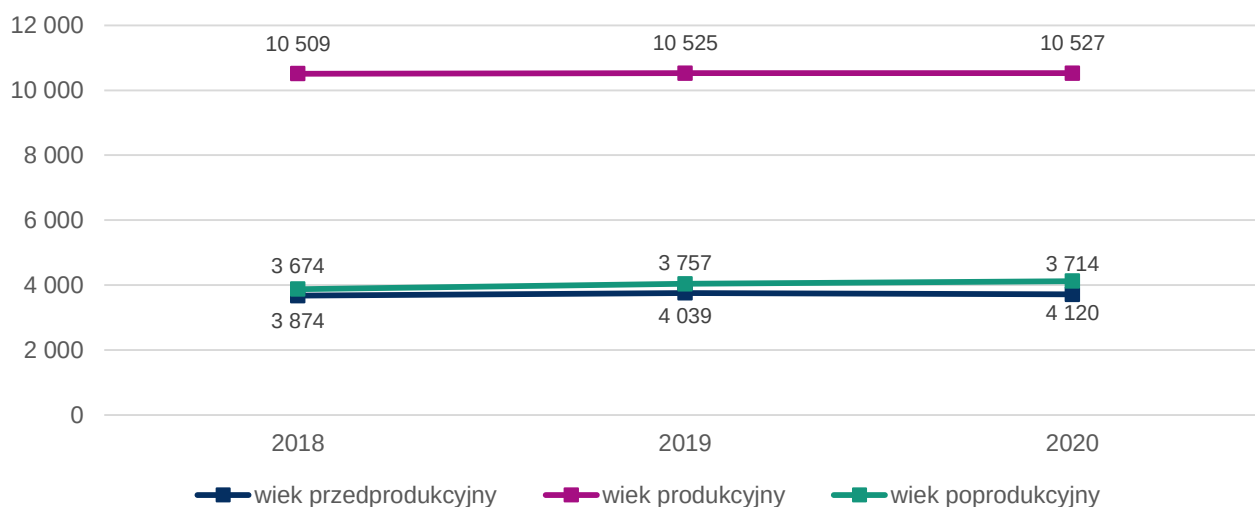
Odległości drogowe do ważniejszych dużych miast są następujące: centrum stolicy województwa – Warszawy – oddalone jest o ok. 13 km od miejscowości Michałowice, inne najbliższe duże miasto – Łódź – oddalone jest o ok. 128 km od miejscowości Michałowice. Z siedziby Gminy Michałowice do siedziby Pruszkowa odległość wynosi około 5 km.

2.1.2. Demografia

Gminę Michałowice w 2020 roku zamieszkiwało 18 361 osób, przy czym 9 509 osób stanowiły kobiety, a 8 852 mężczyźni. W porównaniu z danymi z 2018 roku, nastąpił wzrost liczby mieszkańców o 304 osoby. Ponadto nastąpiły zmiany w strukturze mieszkańców według grup ekonomicznych:

- zwiększyła się liczba osób w wieku 17 lat i mniej, czyli mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym tj. z 3 674 osób w 2018 roku do 3 714 osób w 2020 roku,
- zwiększyła się liczba osób w wieku produkcyjnym z 10 509 osób w 2018 roku do 10 527 osób w 2020 roku,
- wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym tj. dla mężczyzn – 65 lat i więcej, dla kobiet – 60 lat i więcej; w 2018 roku zanotowano 3 874 osób natomiast w 2020 roku – 4 120 osób. Wzrost liczby osób w każdej z grup ekonomicznych obrazuje to wykres zamieszczony poniżej.

Wykres 1. Struktura ludności w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

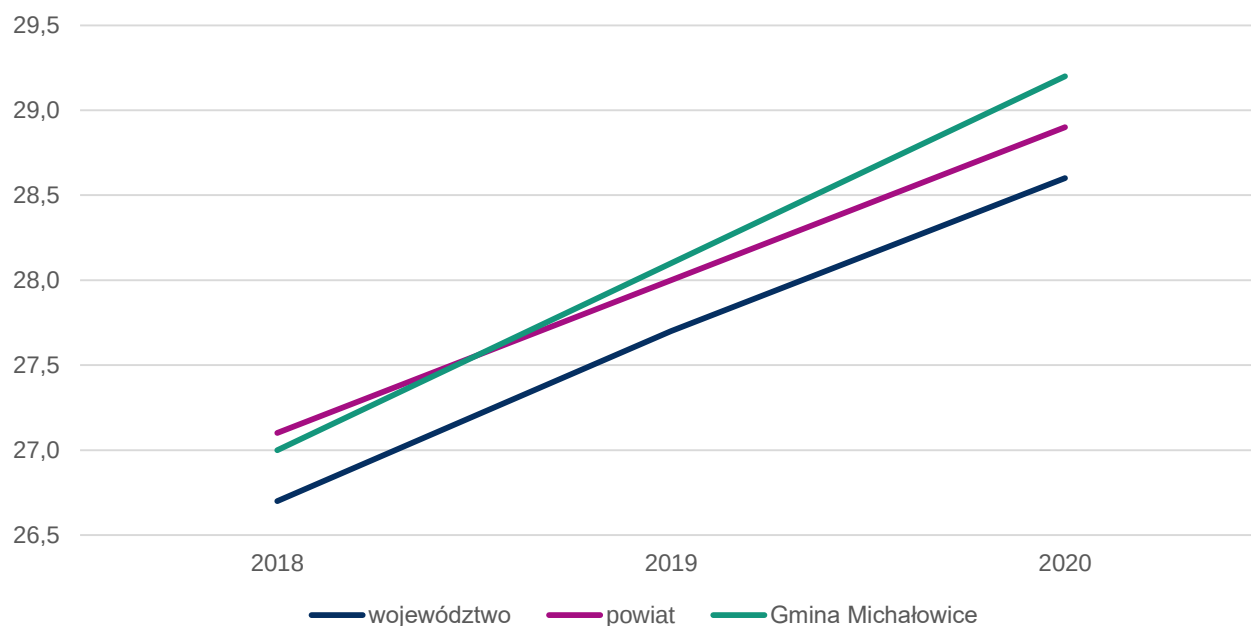

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotnym wskaźnikiem demograficznym jest procent mieszkańców w wieku kreatywnym, czyli ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem, stanowiąca główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego w gminie. W Gminie Michałowice wskaźnik ten uległ zmniejszeniu, co świadczy o zmniejszającej się liczbie mieszkańców w wieku kreatywnym. Jednak wskaźnik ten zmniejszał się wolniej w Gminie niż w powiecie i województwie, co jest sytuacją korzystną dla Gminy. Dynamika zmian w 2020 roku wyniosła dla Gminy 91%, dla powiatu 82%, a dla województwa 86%.

Problemem związanym z sytuacją demograficzną, będącym tendencją w całym kraju jest starzejące się społeczeństwo. O postępującym procesie starzejącego się społeczeństwa świadczy wzrost wartości współczynnika obciążenia demograficznego. To stosunek liczby osób w wieku 65 lat i starszych do liczby osób w wieku produkcyjnym (od 15 do 64 lat). W Gminie Michałowice wartość wskaźnika w 2020 roku wyniosła 29,2% i była wyższa niż w powiecie (28,9%) oraz w województwie (28,6%). Przedstawia to wykres 2.

Wykres 2. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 roku w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego dynamika zmian współczynnika obciążenia demograficznego wyniosła :

- 120% dla Gminy Michałowice,
- 116% dla powiatu pruszkowskiego,
- 115% dla Województwa mazowieckiego.

Odpowiedzią Gminy na trendy społeczne związane ze starzeniem się społeczeństwa jest prowadzenie polityki senioralnej, która ma na celu aktywizację seniorów oraz pomoc dla nich w codziennych czynnościach. Funkcjonujący na terenie Gminy Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów w Michałowicach w 2020 roku zrzeszał 723 członków. W ramach GOPS działa Dzienny Dom Senior+, który oferuje 30 miejsc. Na terenie Gminy realizowana jest również Ogólnopolska Karta Seniora. Działalność na rzecz seniorów prowadzi także Komorowskie Stowarzyszenie Aktywnych Seniorów i Osób Dotkniętych Chorobą Parkinsona.

Zachodzące w Gminie procesy demograficzne uzależnione są od przyrostu naturalnego oraz salda migracji na obszarze danej jednostki. Współczynnik przyrostu naturalnego to stosunek różnicy między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów do liczby ludności w połowie badanego okresu lub do średniego stanu ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności). Natomiast saldo migracji określa przyrost lub ubytek ludności danej jednostki na skutek migracji przypadający na 1000 mieszkańców tej jednostki.

Od kilku lat w Gminie Michałowice odnotowuje się ujemny przyrost naturalny. W 2019 roku na terenie Gminy współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł -0,27. Była to wartość najniższa

w porównaniu do średnich dla powiatu (1,16) i województwa (0,35).

Z kolei saldo migracji w Gminie Michałowice utrzymuje się na poziomie dodatnim. W 2019 roku wyniosło 259 osób. W powiecie i województwie również obserwuje się wzrost liczby mieszkańców, co jest sytuacją korzystną dla całego regionu. Współczynnik salda migracji w 2019 dla Gminy Michałowice wyniósł 14,20, co stanowiło dużo wyższą wartość od średniej w powiecie (8,80) i województwie (3,30).

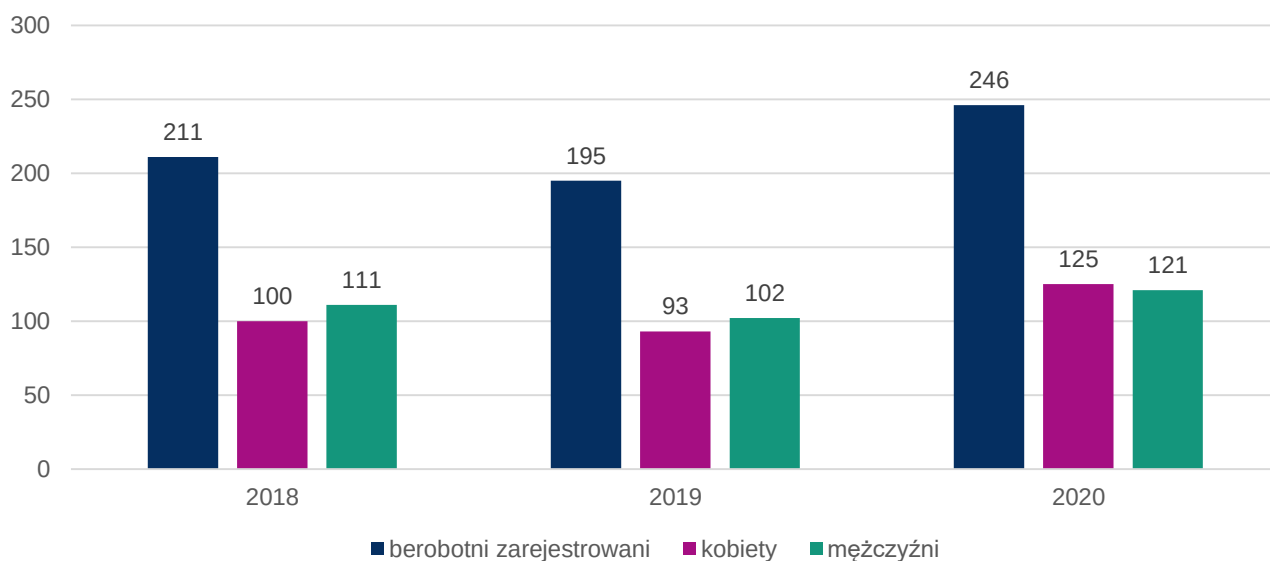
Dodatnie saldo migracji jest sytuacją korzystną dla Gminy Michałowice. Oznacza napływ ludności, co wiąże się z tym, iż Gmina jest atrakcyjnym miejscem do zamieszkania. Wpływ na to ma m.in. bliskość Warszawy i jej silne powiązania ze strefami podmiejskimi.

2.1.3. Rynek pracy

Na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy można zaobserwować ogólny spadek liczby osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Gminie Michałowice na przestrzeni lat 2015-2019. W 2018 roku 211 osób (100 kobiet oraz 111 mężczyzn) było zarejestrowanych jako osoby bezrobotne. W roku 2019 liczba ta spadła do 195 osób (93 kobiety oraz 102 mężczyzn). Natomiast w 2020 roku obserwuje się dynamiczny wzrost tej liczby do 246 osób (125 kobiet oraz 121 mężczyzn). Tak duży wzrost liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych może być spowodowany sytuacją epidemiologiczną na świecie. Pandemia COVID-19 wpłynęła na utratę zatrudnienia w kraju, ale również ograniczyła możliwość wyjazdu do pracy za granicę.

Na terenie powiatu pruszkowskiego więcej jest bezrobotnych kobiet niż mężczyzn. Biorąc jednak pod uwagę dane z ostatnich trzech lat obserwuje się wyrównywanie tej liczby. W 2018 roku liczba bezrobotnych kobiet w powiecie była o 81 większa niż mężczyzn, a w 2020 spadła do 17. Większy odsetek kobiet wśród osób poszukujących pracy wynika m.in. z obowiązków macierzyńskich i niechęcią zatrudniania przez pracodawców kobiet wychowujących małe dzieci lub potencjalnie mogących zostać matkami w najbliższym czasie. Trudniejszy jest także powrót do aktywności zawodowej kobiet po przerwie związanej z macierzyństwem. Na terenie Gminy Michałowice sytuacja kształtuje się nieco inaczej i przedstawiona została na wykresie poniżej. Widać, iż liczba bezrobotnych kobiet była niższa w latach 2018 i 2019, a w 2020 przewyższyła liczbę bezrobotnych mężczyzn.

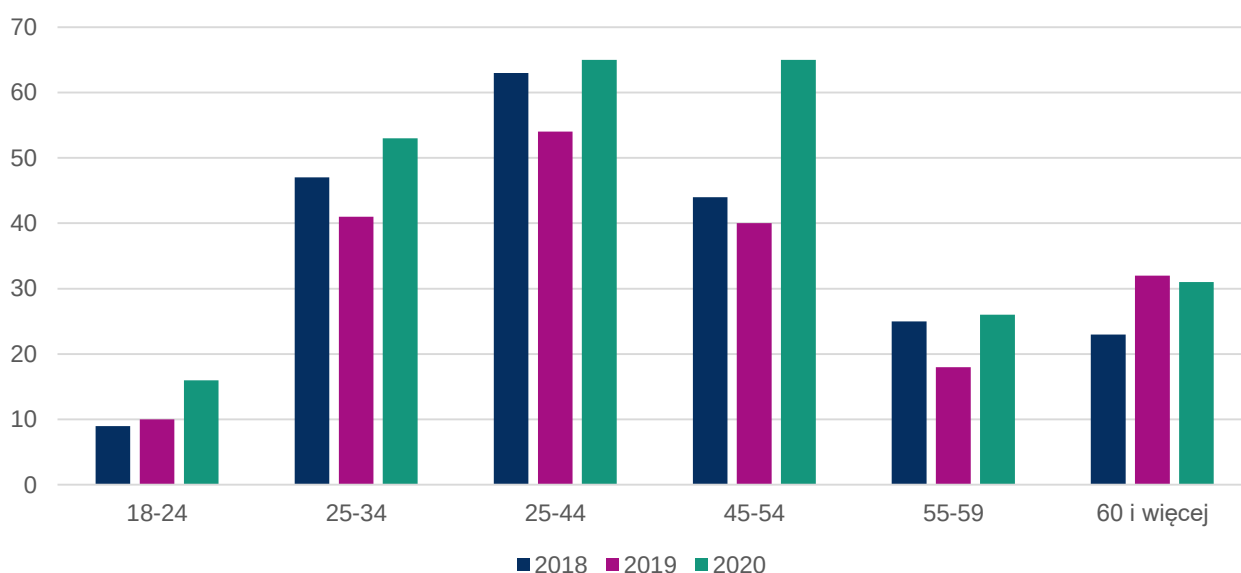
Wykres 3. Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

Wykres poniżej przedstawia strukturę bezrobocia według grup wiekowych. Zauważyć można, iż najwięcej osób bezrobotnych jest w wieku 25-44 lata. Najmniej z kolei w grupie wiekowej 18-24, czyli wśród młodych ludzi, którzy dopiero wchodzi na rynek pracy. Wyróżnia się rok 2020, w którym obserwuje się duży wzrost osób bezrobotnych w wieku od 45 do 54 lat. Ponownie można założyć, iż jest to skutek pandemii COVID-19.

Wykres 4. Struktura bezrobocia w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

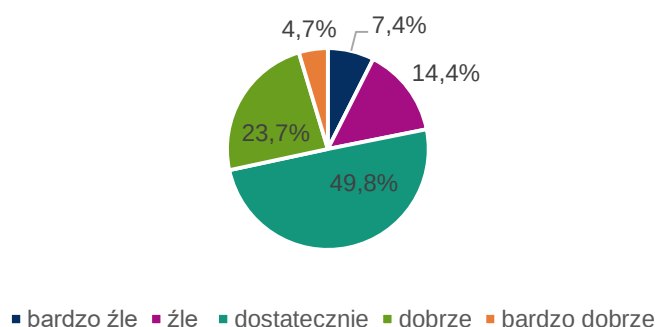

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

Mieszkańcy Gminy Michałowice biorący udział w badaniu ankietowym ocenili możliwość znalezienia pracy i poziom zarobków na lokalnym rynku pracy jako zadowalającą.

5% ankietowanych odpowiedziało, iż ich zdaniem sytuacja jest bardzo dobra, 24% iż sytuacja jest dobra, 50% ankietowanych jako dostateczna. Ponad 14% ankietowanych uważa, że sytuacja na lokalnym rynku pracy jest zła, a ponad 7%, iż bardzo zła. Biorąc pod uwagę powyższe analizy można stwierdzić, że sytuacja na terenie Gminy Michałowice dotycząca rynku pracy jest dobra.

Wykres 5. Sytuacja na lokalnym rynku pracy według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Opierając się na danych Powiatowego Urzędu Pracy spadek zauważyć można w liczbie osób, które odbywały staże. Staż stanowi formę aktywizacji zawodowej osoby bezrobotnej, która umożliwia nabycie umiejętności praktycznych/kompetencji do wykonywania pracy przez realizowanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą. Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej przez starostę z pracodawcą, według określonego programu. Stażysta otrzymuje co miesiąc stypendium w wysokości 120,00% zasiłku dla bezrobotnych. W 2018 roku na terenie powiatu ukończyło staż 87 osób, w 2019 – 73 osoby, a w 2020 roku – 50 osób. W Gminie Michałowice natomiast łącznie w tych 3 latach ze stażu skorzystało 13 osób (w 2018 roku – 12 osób, w 2019 roku nikt, a w 2020 roku – 1 osoba).

Powiatowy Urząd Pracy realizował dofinansowania na podjęcie działalności gospodarczej. Tego rodzaju forma wsparcia przeznaczona jest dla osób bezrobotnych, absolwentów CIS (Centrum Integracji Społecznej), absolwentów KIS (Klub Integracji Społecznej) lub dla osób nie pozostających w zatrudnieniu lub nie wykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osoby niepełnosprawnej, którzy chcą założyć własną działalność gospodarczą. W latach 2018-2020 maksymalna kwota dofinansowania wyniosła 23.000 zł. Na przestrzeni 3 lat z powyższej formy wsparcia skorzystało łącznie 25 mieszkańców Gminy Michałowice, po 8 osób w 2018 i 2019 roku oraz 9 osób w 2020 roku.

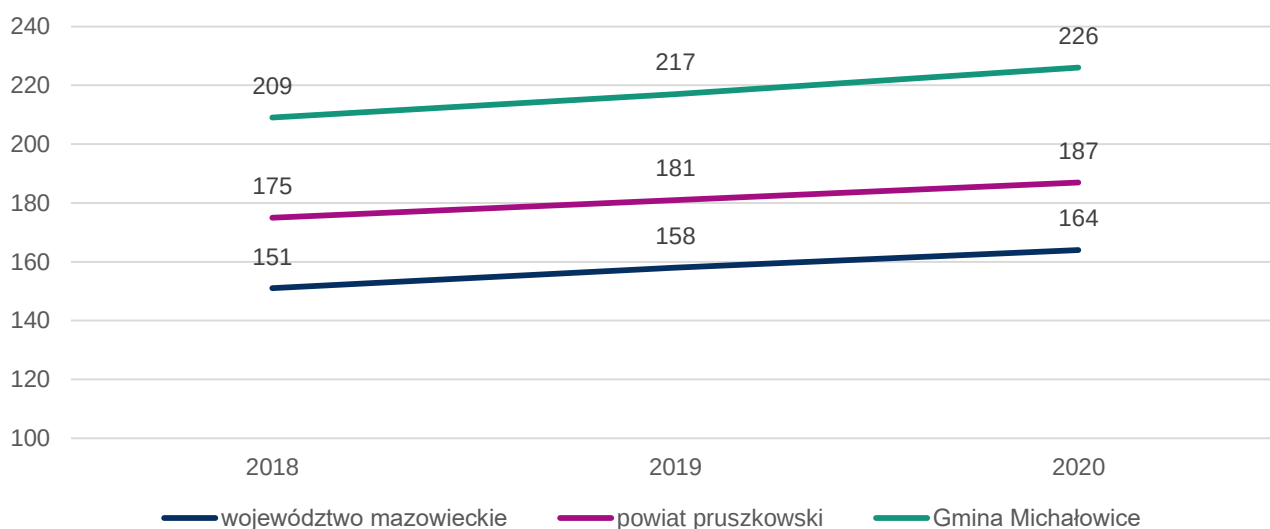
Prace społecznie użyteczne to forma wsparcia skierowana do osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, jednocześnie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej albo

uczestniczących w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia lub w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego. Prace te odbywają się bez nawiązania stosunku pracy. Wykonywanie prac społecznie użytecznych odbywa się na podstawie porozumienia zawartego między starostą a gminą, na rzecz której prace społecznie użyteczne będą wykonywane. Starosta refunduje gminie ze środków Funduszu Pracy do 60% minimalnej kwoty świadczenia przysługującego bezrobotnemu. Świadczenie to może być w całości finansowane z budżetu gminy. Z tej formy wsparcia na terenie Gminy Michałowice w ciągu ostatnich 3 lat skorzystało 20 osób. Zauważyć można spadek liczby osób, które skorzystały z tej formy wsparcia; w 2018 roku odnotowano 10 osób, w 2019 roku – 6 osób, a w 2020 roku – 4 osoby.

Na poniższym wykresie przedstawiona została liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2018-2020 w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Michałowice

w zestawieniu z powiatem i województwem. Zauważyć można, iż w Gminie wskaźnik ten utrzymuje się na najwyższym poziomie wśród analizowanych jednostek we wszystkich badanych latach. W 2020 roku było to 226 podmiotów w Gminie, czyli o 39 więcej niż w powiecie i o 65 więcej niż w województwie.

Wykres 6. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Michałowice w latach 2018-2020 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Gminy działalność prowadzą 4 153 podmioty gospodarcze. Największa liczba podmiotów funkcjonujących na terenie Gminy deklaruje jako rodzaj działalności handel hurtowy i detaliczny. Stanowią one 21,5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w

Gminie. Przetwórstwo przemysłowe deklaruje niecałe 10% podmiotów działających na terenie Gminy, budownictwo 8,6%, informację i komunikację niecałe 7%, a opiekę zdrowotną i pomoc społeczną niecałe 6,5% przedsiębiorstw.

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD 2007

w Gminie Michałowice w 2020 roku

SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział podmiotów
SEKCJA G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	894	21,53%
SEKCJA C: Przetwórstwo przemysłowe	414	9,97%
SEKCJA F: Budownictwo	356	8,57%
SEKCJA J: Informacja i komunikacja	279	6,72%
SEKCJA Q: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	267	6,43%
SEKCJA S i T: Pozostała działalność usługowa	226	5,44%
SEKCJA M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	201	4,84%
SEKCJA N: Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	174	4,19%
SEKCJA L: Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	171	4,12%
SEKCJA H: Transport i gospodarka magazynowa	166	4,00%
SEKCJA P: Edukacja	153	3,68%
SEKCJA I: Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	102	2,46%
SEKCJA K: Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	99	2,38%
SEKCJA R: Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	73	1,76%
SEKCJA A: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	11	0,26%
SEKCJA D: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	9	0,22%
SEKCJA E: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5	0,12%
SEKCJA O: Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	4	0,10%
OGÓŁEM	4 153	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podsumowując, kontynuacja wsparcia dla osób biernych zawodowo, międzysektorowa współpraca lokalnych władz, organizacji pozarządowych oraz sektora prywatnego, przy jednoczesnym wsparciu finansowym ze środków krajowych oraz unijnych może spowodować rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy i wzrost aktywności zawodowej mieszkańców.

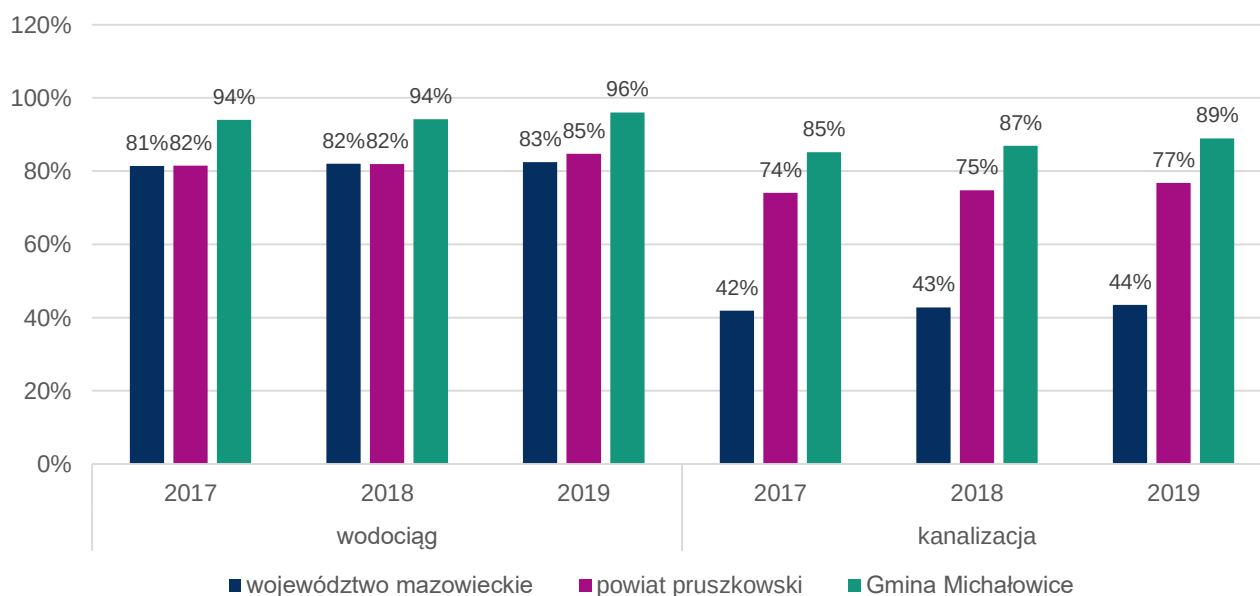
Należy jednak uwzględnić skutki gospodarcze pandemii SARS-CoV-2, które mogą spowolnić ten proces.

2.1.4. Sytuacja mieszkaniowa

Na sytuację mieszkaniową na obszarze danej jednostki składa się wiele czynników, wobec czego problematycznie staje się jednoznaczne określenie poziomu na jakim znajduje się Gmina w tym obszarze. Z danych statystycznych GUS wynika, iż w latach 2017-2019 zwiększała się liczba mieszkań, w tym również liczba izb przypadających na 1 mieszkanie (ponadto liczba ta jest wyższa dla Gminy niż dla powiatu i województwa). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz powierzchnia przypadająca na 1 mieszkańca w Gminie Michałowice w tych samych latach również wzrosła i ponownie była wyższa od powiatu i województwa.

Analizując wskaźniki określające procentowo liczbę budynków mieszkalnych podłączonych do instalacji sieciowych takich jak wodociągi i kanalizacja, należy wskazać, iż Gmina Michałowice kształtuje się na wysokim poziomie w porównaniu do powiatu i województwa. Sytuację tą przedstawiono na wykresie poniżej.

Wykres 7. Udział budynków mieszkalnych podłączonych do infrastruktury technicznej w ogóle budynków mieszkalnych na terenie Gminy Michałowice w latach 2017-2019 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Gminie utworzony został Gminny program osłonowy umożliwiający przyłączenie do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na lata 2019-2022. Program powstał w celu poprawy warunków życia mieszkańców Gminy Michałowice poprzez wsparcie osób o najniższych

dochodach, którzy nie są w stanie samodzielnie ponieść kosztów przyłączenia budynków mieszkalnych do istniejącej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej.

Kwestie mieszkalnictwa zbadane zostały podczas przygotowywania Diagnozy potrzeb i oczekiwań seniorów z różnych grup wiekowych mieszkających na terenie Gminy Michałowice i ujęte w celach Programu Polityki Senioralnej Gminy Michałowice na lata 2021-2024. Cel ten zakłada przeciwdziałanie wykluczeniu mieszkaniowemu, uruchomienie programów osłonowych, wsparcia utrzymania infrastruktury mieszkaniowej osób starszych; o niskich dochodach, samotnych, z niepełnosprawnościami. W ramach powyższego celu zaproponowano działania, takie jak: rozwój programów osłonowych pozwalających na obniżenie obciążeń finansowych wynikających z konieczności ponoszenia kosztów mieszkaniowych, promowanie wśród mieszkańców możliwości skorzystania z tych programów oraz zapewnienie wsparcia prawnego osobom starszym pozwalające go na uregulowaniu sytuacji prawnych zasobów mieszkaniowych i ochrony przed nieuczciwymi praktykami kredytowymi, pożyczkowymi, odwróconej hipoteki itp.

Gmina Michałowice w swoich zasobach posiada 24 lokale komunalne oraz 4 socjalne. Zasady przyznawania mieszkań z zasobów mieszkaniowych określa Rada Gminy w drodze uchwały.

Tabela 2. Liczba lokali socjalnych oraz mieszkalnych w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

	Lokale socjalne	Lokale komunalne
2018	3	23
2019	3	22
2020	4	24

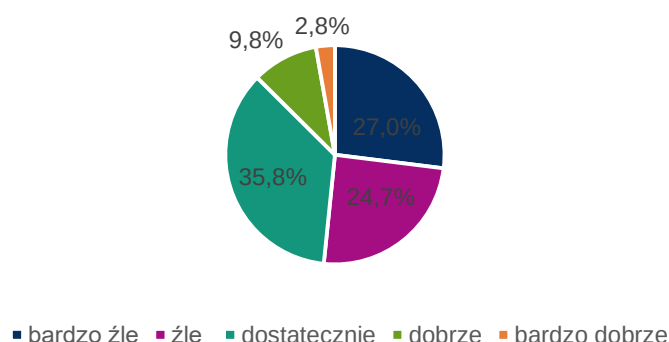
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Michałowice.

W latach 2018 i 2019 z zasobu Gminy nie przyznano mieszkań nowym lokatorom, a jedynie przedłużono najem. Natomiast w 2020 roku podpisano umowy z nowymi najemcami.

W 2020 roku wykonano remont budynku przy ulicy Kasztanowej 8C oraz montaż instalacji (gazowej, CO i ciepłej wody użytkowej) w mieszkaniu przy ul. Kasztanowej 10B.

W ramach przeprowadzonego badania ankietowego aż 27% ankietowanych oceniło dostęp do mieszkań komunalnych oraz socjalnych jako bardzo zły (niecałe 25% jako zły, 36% jako zadowalający). niespełna 10% mieszkańców oceniło zasoby mieszkaniowe jako dobre i tylko niecałe 3% jako bardzo dobre.

Wykres 8. Dostęp do mieszkań komunalnych i socjalnych według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Z informacji przekazanych z referatu Gospodarki Komunalnej wynika, że 4 osoby znajdują się na liście oczekujących na mieszkanie z zasobów gminnych. Okres oczekiwania na przyznanie lokalu średnio wynosi 7 lat. Z raportu NIK (Najwyższej Izby Kontroli) na temat działania gmin w latach 2016-2019 (I półrocze) realizowanych w ramach zadań własnych, jak również przy udziale pomocy finansowej z budżetu państwa na budownictwo komunalne wynika, że w 11 kontrolowanych jednostkach samorządowych liczba gospodarstw domowych oczekujących na mieszkanie wzrosła o 30%, a czas oczekiwania na lokal wynosił nawet 17 lat. Z badań kwestionariuszowych obejmujących 622 gminy wynika, że w 73% z nich potrzeby mieszkaniowe rodzin o niskich dochodach nie zostały zrealizowane. Ponadto nadal około 10% Polaków zamieszkuje lokale przeludnione i w złym stanie technicznym. Według Eurostatu wskaźnik deprivacji (niemożności zaspokojenia podstawowych potrzeb dostosowanych do europejskich warunków życia) plasuje Polskę na piątym miejscu od końca w Europie.

W 2020 roku do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wpłynął 1 wniosek o przyznanie dodatku mieszkaniowego, przyznano i wypłacono 5 świadczeń. W poprzednich dwóch latach nie odnotowano wpływu wniosków w sprawie przyznania dodatku mieszkaniowego. Świadczenie to przysługuje, jeśli średni miesięczny dochód w przeliczeniu na członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku nie przekracza: 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym, 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym. Kwota najniższej emerytury od 1 marca 2020 roku wynosi 1.200,00 zł.

W zakresie pomocy mieszkaniowej uchwalony został również Gminny program osłonowy, pozwalający na obniżenie zobowiązań związanych z kosztami mieszkaniowymi na lata 2021-2024. Celem programu jest wsparcie mieszkańców, dla których ponoszenie kosztów mieszkaniowych stanowi nadmierne obciążenie ze względu na sytuację życiową lub dochodową. Program skierowany jest do mieszkańców posiadających Kartę Mieszkańca

Gminy Michałowice, którzy są osobami powyżej 60 roku życia, są osobami całkowicie niezdolnymi do pracy w rozumieniu art. 6 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej, są osobami wobec których orzeczono niezdolność do samodzielnej egzystencji lub są osobami poniżej 16 roku życia, które legitymują się orzeczeniem o niepełnosprawności. Program realizowany jest poprzez pomoc finansową w formie zasiłku celowego.

2.1.5. Oświata i wychowanie

Na terenie Gminy Michałowice funkcjonują następujące placówki oświatowe dla których Gmina jest organem prowadzącym:

- Gminne Przedszkole w Michałowicach,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie, w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa i Liceum Ogólnokształcące,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Michałowicach,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Nowej Wsi, w skład którego wchodzi Przedszkole i Szkoła Podstawowa.

Poniżej przedstawiono liczbę uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w latach 2018-2020 oraz liczbę oddziałów w szkołach na podstawie informacji przekazanych przez Urząd Gminy. W liczbie uczniów i oddziałów szkół podstawowych w Komorowie, Michałowicach i Nowej Wsi uwzględniono liczbę uczniów uczęszczających do dawnych gimnazjów.

Tabela 3. Liczba dzieci uczęszczających do placówek edukacyjnych prowadzonych przez Gminę Michałowice w latach 2017-2020

Szkoła		Rok szkolny		
		2017/2018	2018/2019	2019/2020
Szkoła Podstawowa w Komorowie	Liczba uczniów	727	710	714
	Liczba oddziałów	33	34	30
Szkoła Podstawowa w Michałowicach	Liczba uczniów	999	1016	949
	Liczba oddziałów	40	41	41
Szkoła Podstawowa w Nowej Wsi	Liczba uczniów	657	688	606
	Liczba oddziałów	31	33	30
Liceum Ogólnokształcące w	Liczba uczniów	127	121	201

Komorowie	Liczba oddziałów	6	6	9
Przedszkole w Michałowicach	Liczba uczniów	224	225	212
	Liczba oddziałów	9	9	9
Przedszkole w Nowej Wsi	Liczba uczniów	71	68	68
	Liczba oddziałów	3	3	3

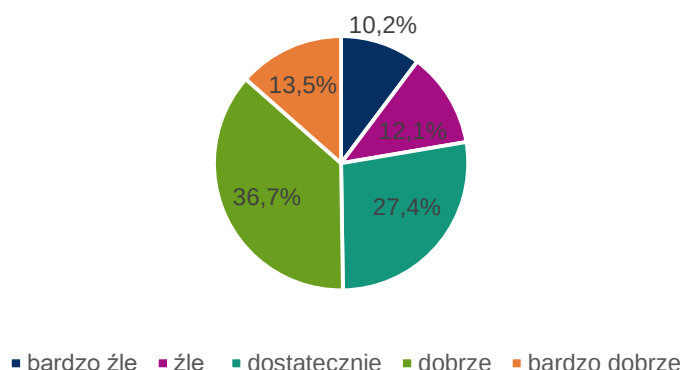
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Michałowice.

Wójt Gminy udziela stypendium za wyniki w nauce oraz za osiągnięcia sportowe lub artystyczne. W 2020 roku po raz pierwszy przyznane zostały Stypendia Wójta Gminy Michałowice dla uczniów szkół ponadpodstawowych, czyli jednorazowe stypendia w kwocie 1-1,5 tys. zł w zależności od osiągniętych wyników. W 2020 roku przyznano 9 stypendiów na łączną kwotę 13,5 tys. zł. Oprócz tego w tym samym roku przyznano 29 stypendiów szkolnych na kwotę 43.619,00 zł, 79 stypendiów im. Jana Pawła II na kwotę 62.998,00 zł i 715 stypendiów motywacyjnych i sportowych.

Stypendium szkolne to świadczenie o charakterze socjalnym dla uczniów. Przyznaje je i wypłaca Urząd Gminy. W roku szkolnym 2019/2020 w Gminie Michałowice nakłady finansowe na zasiłki i stypendia szkolne wynosiły 54.534,00 zł. Przyznano 6 stypendiów i 2 zasiłki dla uczniów SP w Komorowie, 17 stypendiów i 2 zasiłki dla uczniów SP w Michałowicach oraz 6 stypendiów i 1 zasiłek dla uczniów SP w Nowej Wsi.

Respondenci oceniają ofertę edukacyjną szkół podstawowych Gminy Michałowice jako dobrą – uważa tak prawie 40% mieszkańców, a 13,5% za bardzo dobrą. Jedynie 10% osób wypełniających ankietę uznało, iż szkolnictwo na poziomie podstawowym jest bardzo złe.

Wykres 9. Oferta edukacyjna szkół podstawowych na terenie według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Oprócz 2 przedszkoli gminnych w Michałowicach i Nowej Wsi na terenie Gminy działają również niepubliczne przedszkola i punkty przedszkolne:

- Prywatne Przedszkole w Michałowicach,
- Przedszkole Niepubliczne w Komorowie „Zgromadzenia Sióstr Misjonarek Świętej Rodziny”,
- Przedszkole (Ochronka) w Komorowie „Sióstr Służebniczek NMP”,
- Przedszkole Niepubliczne w Granicy „Zielone Przedszkole”,
- Przedszkole Niepubliczne „Bavi”,
- Przedszkole Niepubliczne „Prestige for kids”,
- Przedszkole Niepubliczne w Regułach „Krokodylek”,
- Niepubliczne Przedszkole w Komorowie „Dobre Przedszkole”,
- Niepubliczne Przedszkole w Regułach „Gumisiowy Kraj”,
- Niepubliczne Przedszkole „Sasanka”,
- Niepubliczne Przedszkole „Szumi Las”,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Nowej Wsi „Misie Patysie”,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Michałowicach „Antoś”,
- Punkt Przedszkolny „Pierwsze Kroki”,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Komorowie „Słoneczna kraina Komorów”,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny „Adaś”,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny Inspirowany pedagogiką Waldorfską.

Koszt utrzymania jednego przedszkolaka w przedszkolu publicznym w 2019 roku wynosił 13 941 zł. W tym samym roku wysokość dotacji dla przedszkoli niepublicznych wynosiła 859,54 zł miesięcznie na jedno dziecko, a w 2020 roku wzrosła do 1.027.73 zł. Tabela poniżej przedstawia liczbę wychowanków uczęszczających do przedszkoli na terenie Gminy w latach 2017-2020.

Tabela 4. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli gminnych, prywatnych oraz punktów przedszkolnych w latach 2017-2020

ROK	LICZBA DZIECI UCZĘSZCZAJĄCYCH DO ŻŁOBKÓW
2017/2018	69
2018/2019	54
2019/2020	76

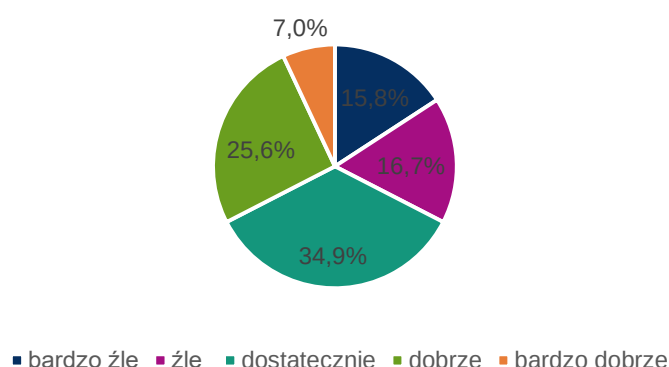
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Michałowice.

Na podstawie zarządzenia Wójta Gminy o ogłoszeniu konkursu na sprawowanie opieki nad dziećmi do lat 3 podmioty prowadzące żłobek lub klub dziecięcy na terenie Gminy Michałowice mogą ubiegać się o dotację celową z budżetu Gminy Michałowice. Wysokość dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobki na terenie Gminy Michałowice wynosi 700 zł miesięcznie na każde dziecko objęte opieką i będące mieszkańcem Gminy.

Opieka żłobkowa w Gminie utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie. W 2018 roku Gmina Michałowice była najlepszą Gminą wśród gmin wiejskich w kraju według „Rankingu użłobkowania gmin”. Wskaźnik upowszechnienia opieki żłobkowej (liczba dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową w stosunku do całkowitej liczby dzieci w wieku od 1 do 3 lat) wyniósł w tym roku 75,52%. Tak wysoki wskaźnik jest rezultatem prowadzonego systemu dotacji opisanego powyżej.

Pomimo wysokiego wskaźnika upowszechnienia opieki żłobkowej w Gminie zapewnienie opieki dzieciom do 3 roku życia 35% ankietowanych uznało za dostateczną. Dla 7% badanych dostępność do żłobków jest bardzo dobra, a dla niecałych 16% bardzo zła.

Wykres 10. Poziom zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3 według ankietowanych

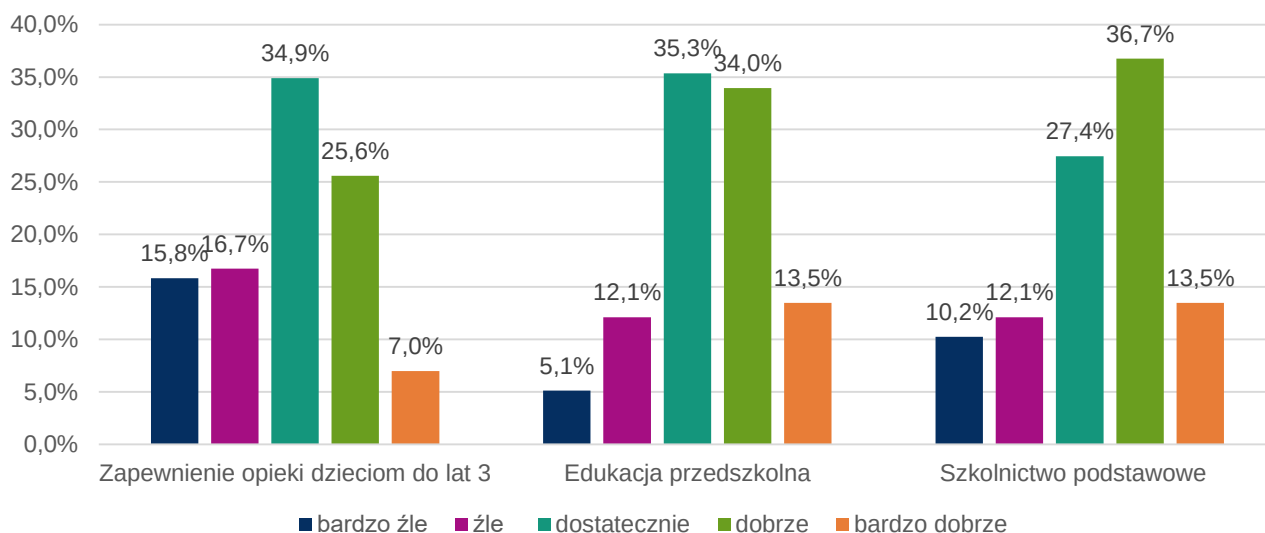
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Poniższy wykres prezentuje zestawienie zbiorcze przedstawiające jak mieszkańcy Gminy Michałowice oceniają poziom jakości edukacji szkolnej, przedszkolnej i opieki nad dziećmi do lat 3. W ogólnej ocenie przeważa poziom dostateczny oraz dobry. Najlepiej ocenione zostało

szkolnictwo podstawowe, gdzie przeważa ocena dobra. Z kolei najwięcej odpowiedzi złych i bardzo złych pojawiło się przy ocenie opieki nad dziećmi do lat 3.

Wykres 11. Poziom jakości edukacji szkolnej, przedszkolnej i opieki nad dziećmi do lat 3 według mieszkańców Gminy Michałowice

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Biorąc pod uwagę wyniki prognozy dla dzieci 3-6 lat i 7-14 lat oraz liczbę miejsc w przedszkolach i szkołach podstawowych w Gminie Michałowice, do 2030 roku nie przewiduje się nadwyżki osób w ww. grupach wiekowych nad miejscami w przedszkolach i szkołach podstawowych. Oznacza to, że Gmina już na chwilę obecną posiada wystarczający potencjał swoich placówek, zabezpieczający realizację potrzeb edukacyjnych w tych grupach wiekowych do 2030 roku.

2.1.6. Opieka zdrowotna i bezpieczeństwo

Opiekę zdrowotną na terenie Gminy zapewniają:

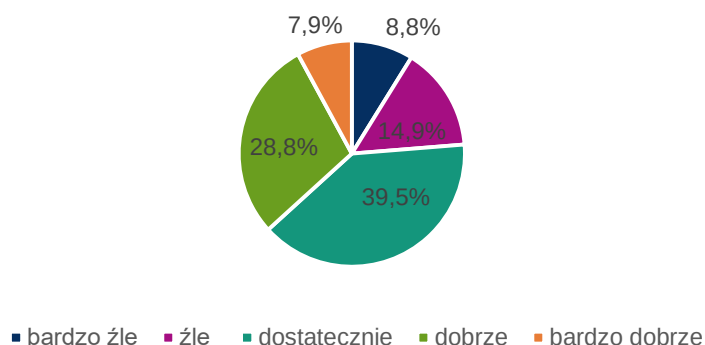
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Amedica”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „RES-MED”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Przychodnia Lekarska – Zdrowie”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Arka”.

Z danych GUS wynika, iż zmniejsza się liczba udzielanych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie Michałowice. W 2018 roku udzielono takich porad 102 034, a w 2020 roku 97 506.

W Gminie działają również 3 apteki: w Komorowie, Michałowicach i Nowej Wsi. Według danych GUS w 2020 roku liczba osób przypadających na jedną aptekę ogólnodostępną wyniosła 3 672, co stanowiło wartość wyższą niż w powiecie i województwie.

Wśród ankietowanych 39,5% oceniło dostęp do podstawowej opieki medycznej jako dostateczny, prawie 29% jako dobry i 17% jako bardzo dobry. Niespełna 15% mieszkańców uważa, że dostęp do podstawowej opieki medycznej jest zły, a niecałe 9%, iż jest bardzo zły.

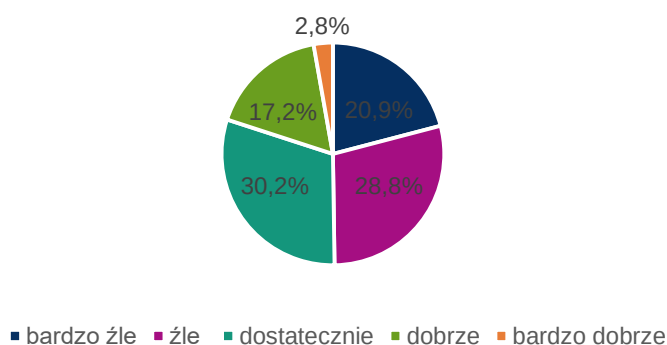
Wykres 12. Dostęp do podstawowej opieki medycznej według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Z kolei dostęp do specjalistycznej opieki medycznej oceniony został nieco gorzej. Zadowolonych respondentów z dostępu do specjalistycznej opieki było 20%. Swoje niezadowolenie podkreśliło 50% ankietowanych. 30% uważa, iż oferta ta jest na dostatecznym poziomie.

Wykres 13. Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli, ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, reguluje Ustawa o samorządzie gminnym, która traktuje powyższe jako zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego

zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja oraz Państwowa Straż Pożarna.

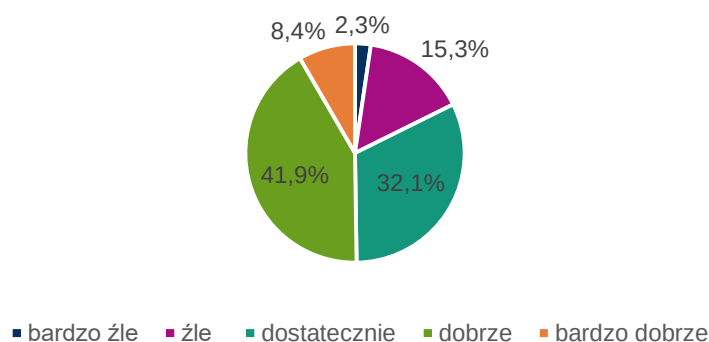
Utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Michałowice,

W 2020 roku działalność prewencyjna na terenie Gminy Michałowice szczególny nacisk kładła na ujawnianie wykroczeń najbardziej dokuczliwych dla mieszkańców Gminy oraz stosowanie adekwatnych środków represyjnych wobec sprawców wykroczeń co w znacznym stopniu przyczyniło się do ograniczenia ilości wykroczeń najbardziej uciążliwych społecznie. W celu poprawy stanu bezpieczeństwa na terenie Gminy Michałowice odbywały się spotkania, w toku których poruszano aktualne problemy związane z bezpieczeństwem. Ponadto Komisariat Policji prowadzi stałą współpracę z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej na wielu płaszczyznach.

Ochronę przeciwpożarową zapewniają funkcjonariusze Ochotniczej Straży Pożarnej w Nowej Wsi. Jednostka ta ujęta została w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy Gminy Michałowice mogli wyrazić swoją opinię na temat poczucia bezpieczeństwa. 42% ocenia ten aspekt jako dobry, a 8% jako bardzo dobry. 32% badanych uznało, że poziom bezpieczeństwa w Gminie jest dostateczny. Natomiast około 17% mieszkańców nie czuje się bezpiecznie na terenie Gminy.

Wykres 14. Poziom poczucia bezpieczeństwa w Gminie Michałowice według ankietowanych

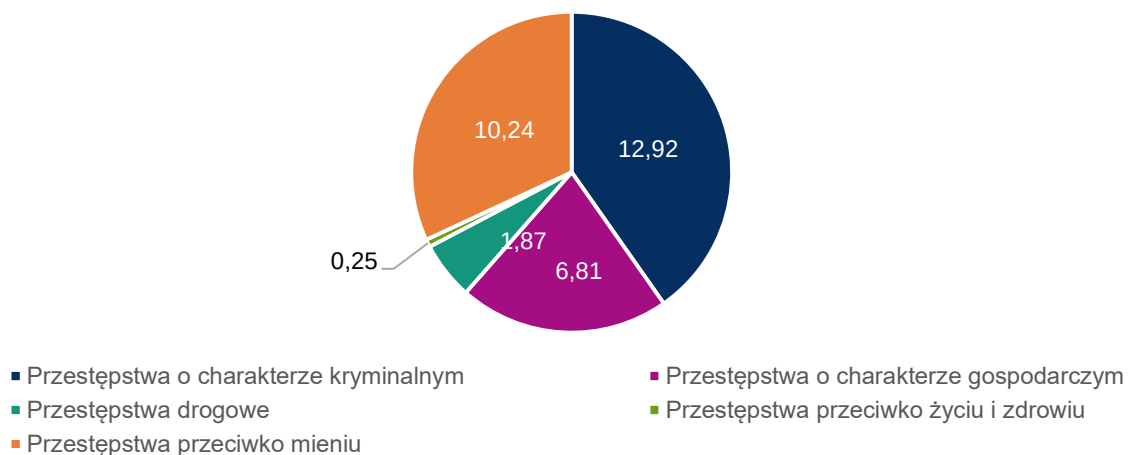

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Oceniając stan bezpieczeństwa publicznego na podstawie powiatu pruszkowskiego należy zauważyć, że odnotowuje się wzrost poziomu przestępczości. W oparciu o dane powiatowe oszacowano, iż w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano 22,25 przestępstw. W okresie całego 2020 roku odnotowano 408 przestępstw. W powiecie pruszkowskim odnotowuje się wyższy poziom przestępczości niż w województwie i kraju. Wykres poniżej

przedstawia kształtowanie się udziału przestępstw w podziale na kategorie w całkowitej liczbie przestępstw odnotowanych w powiecie pruszkowskim w 2020 roku

Wykres 15. Udział popełnianych przestępstw w przestępstwach ogółem w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w powiecie pruszkowskim w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.1.7. Działania organizacji pozarządowych

Współpraca Gminy Michałowice z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego jest prowadzona zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Na terenie Gminy działają stowarzyszenia, których głównym zadaniem jest integracja społeczna mieszkańców. Organizacjami pozarządowymi określamy wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku.

Na podstawie informacji pozyskanych ze strony internetowej Urzędu Gminy Michałowice uzyskano dane o organizacjach pozarządowych działających na jej terenie. Są to stowarzyszenia, fundacje, kluby sportowe, organizacje społeczne, takie jak:

- Stowarzyszenie „Przyjazne jutro”,
- Towarzystwo Przyjaciół Miasta Ogrodu Komorów – Komorowanie,
- Stowarzyszenie „Razem dla Rozwoju” Komorów,
- Komorowskie Stowarzyszenie Aktywnych Seniorów i Osób Dotkniętych Chorobą Parkinsona,
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów oddział rejonowy w Michałowicach,

- Stowarzyszenie K40,
- Stowarzyszenie ABC,
- Stowarzyszenie Aktywnie, Bezpiecznie, Ciekawie,
- Towarzystwo Aktywnych Sportowo i Kulturalnie,
- Fundacja Okiem Kamery,
- OSP Nowa Wieś,
- Zgromadzenie Sióstr Misjonarek Świętej Rodziny w Komorowie,
- Stowarzyszenie Otwarte Niebo,
- Parafia Rzymskokatolicka pw. WNMP w Michałowicach,
- Stowarzyszenie „Zielona Granica”,
- Stowarzyszenie „Reguły Fotografii”,
- Towarzystwo Koszykówki Nowa Wieś,
- Akademia Tenisowa „Bavi”,
- Klub Sportowy Zdrowie,
- SKF ANPREL KP AMT Nowa Wieś,
- Uczniowskie Kluby Sportowe „W Nowej Wsi”, „Jaguar” Michałowice, „FC Komorów”, „Komorów”,
- UKS Akademia Koszykówki Komorów,
- Klub Kolarski Komobike,
- Stowarzyszenie Sportowe,
- „Klub Golfowy Komorów”,
- Koło Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus” w Michałowicach,
- Stowarzyszenie Polskie Zrzeszenie Instruktorów Rowerowych,
- Komorowskie Towarzystwo Śpiewacze.

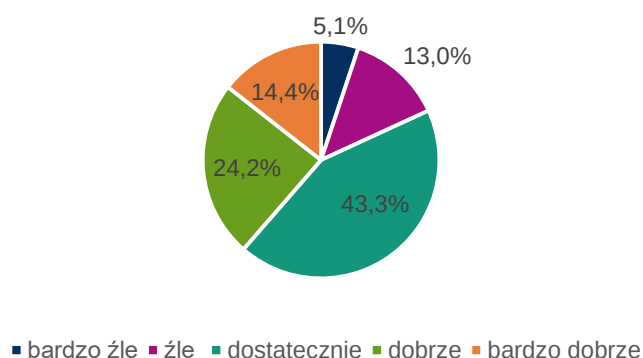
Ponadto, wyróżnia się działalność Kół Gospodyń Wiejskich, których na terenie Gminy jest 10. Są to Koła Gospodyń Wiejskich: Suchy Las „Koło Kobiet Kreatywnych”, Pęcice Małe „Pęciczanki”, „Dziewczyny z Komorowa”, „Gospochy z Nowej Wsi”, Michałowice „Michaśki”, „Graniczanki” w Granicy, Pęcice „O rety, kobiety!” oraz w KGW w Opaczy Kolonii, Regułach i Michałowicach-Wieś.

W Gminie Michałowice współpraca z organizacjami pozarządowymi opiera się na rocznych oraz wieloletnich programach współpracy. W 2020 roku przyjęty został „Wieloletni Program współpracy Gminy Michałowice w organizacjach pozarządowych oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2021-2024” oraz „Roczny Program współpracy Gminy Michałowice w organizacjach pozarządowych oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021”. Na realizację Rocznego Programu na 2021 rok zaplanowano kwotę w wysokości 600 tys. zł.

Na terenie Gminy Michałowice dofinansowania dla organizacji pozarządowych udzielane są nie tylko w ramach konkursów zgodnych z art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ale także na podstawie tzw. „małych grantów”. W 2020 roku udzielonych zostało 22 małych grantów, na łączną sumę ponad 170 tys. zł. Z kolei zgodnie z ogłoszonymi konkursami w 2020 roku na podstawie zawartych umów przekazano łączną kwotę 556.249,36 zł na realizację zadań z zakresu „Kultury i ochrony dziedzictwa narodowego” oraz 578.381,00 zł na realizację zadań z zakresu „Kultury fizycznej i sportu”.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym 43% uczestników określiło współpracę Gminy z organizacjami pozarządowymi jako dostateczną, 24% respondentów jako dobrą, a 14% jako bardzo dobrą. Z kolei aktywność i zaangażowanie społeczne mieszkańców w 36% określone zostało jako dostateczne, w prawie 33% jako dobre, a w 14% jako bardzo dobre. Pozostałe 17% respondentów uważa, iż mieszkańcy nie są zaangażowani w życie społeczne.

Wykres 16. Współpraca Gminy Michałowice z organizacjami pozarządowymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.1.8. Kultura i sport

Ośrodkami pełniącymi funkcje kulturalne na terenie Gminy Michałowice są biblioteki:

- Gminna Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Michałowicach – z filią w Nowej Wsi;

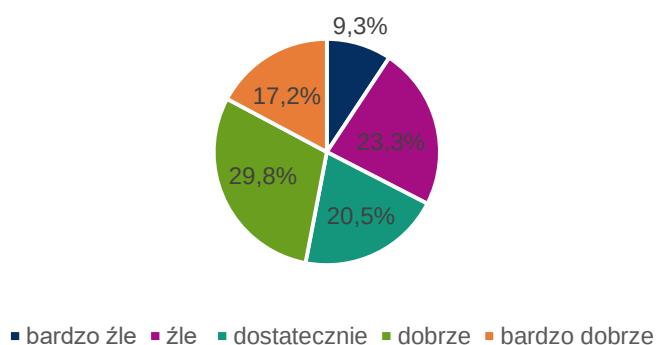
- Gminna Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie;

oraz 10 świetlic wiejskich, w miejscowościach: Granica, Komorów (Sołectwo), Michałowice Osiedle, Nowa Wieś, Opacz-Kolonia, Pęcice, Pęcice Małe, Reguły, Sokołów oraz Suchy Las. Nie występuje tutaj Gminny Ośrodek Kultury, lecz władze dążą do jego powstania w Komorowie. Działalność świetlic skupia się na zadaniach z zakresu upowszechniania kultury i sportu wśród mieszkańców Gminy na tego rodzaju działalność wykorzystywany jest także dzienny Dom Senior+, który w godzinach popołudniowych oraz w weekendy pełni funkcję świetlicy kulturalnej oraz sala multimedialna znajdująca się na parterze w budynku Urzędu Gminy. Dodatkowo ośrodki sportowe stanowią boisko piłkarskie ze sztuczną nawierzchnią w Granicy, Orlik w Sokołowie oraz 4 Otwarte Strefy Rekreacji – dwie w Komorowie oraz w Michałowicach i Regułach

Pod adresem www.michalowice.pl/kalendarz znajduje się kalendarz wydarzeń i zajęć kulturalno-sportowych odbywających się na terenie Gminy, zarówno jednorazowych, jak i cyklicznych. Wśród cyklicznie odbywających się zajęć wyróżnić można: treningi biegowe dla początkujących i zaawansowanych, Nordic Walking dla seniorów, Aqua Senior, zajęcia dla seniorów na świeżym powietrzu (Aktywny senior), zajęcia sportowe w poszczególnych miejscowościach (a wśród nich m.in. pilates, gimnastyka dla kręgosłupa, zumba, fitness), warsztaty dla dzieci i młodzieży, kino plenerowe, wystawy oraz wiele innych.

Według mieszkańców Gminy Michałowice biorących udział w ankiecie dostępność do kultury i rozrywki na terenie Gminy jest dostateczna – uważa tak 30% respondentów. 17% ankietowanych oceniło dostępność do oferty kulturalno-rozrywkowej jako bardzo dobrą, 20,5% jako dostateczną. 23% mieszkańców ocenia ten obszar źle, a 9% bardzo źle.

Wykres 17. Dostęp do kultury i rozrywki według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

2.2. Analiza problemów społecznych i zasobów pomocy społecznej

2.2.1. Działalność Ośrodka Pomocy Społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice jest jednostką organizacyjną Gminy, odgrywającą zasadniczą rolę w zabezpieczaniu potrzeb mieszkańców Gminy Michałowice. Wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych. GOPS realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych.

Do podstawowych zadań GOPS należą zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, a także ustawy o świadczeniach rodzinnych, dodatkach mieszkaniowych, przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pieczy zastępczej i wspieraniu rodziny, za życiem i innych. GOPS podejmuje działania wspierające rodziny, w tym wielodzietne, osoby starsze i z osoby z niepełnosprawnością oraz grupy i społeczności.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach w latach 2014-2021 realizował następujące programy:

- Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla Gminy Michałowice,
- Gminny program przeciwdziałania narkomanii dla Gminy Michałowice,
- Gminny program wspierania rodziny na lata 2020-2022,
- Program Polityki Senioralnej Gminy Michałowice na lata 2021-2024,
- Gminny program dla rodzin wielodzietnych „Rodzina 3+” na lata 2019-2022,
- Program Gmina Przyjazna Seniorom i Ogólnopolska Karta Seniora – edycja Gminy Michałowice,
- Gminny Program osłonowy w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnością w dostępie do edukacji poprzez zapewnienie usług transportowych na lata 2016-2020,
- Gminny Program osłonowy umożliwiający przyłączenie do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na lata 2019-2022,
- Gminny program wsparcia mieszkańców w opłatach za gospodarowanie odpadami komunalnymi w roku 2020,
- Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2019-2020,

- Gminny program osłonowy, pozwalający na obniżenie zobowiązań związanych z kosztami mieszkaniowymi na lata 2021-2024.

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej GOPS ma obowiązek zatrudnić pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną, w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Ośrodek spełnia wymogi ustawowe w zakresie zatrudniania pracowników socjalnych.

Na koniec 2020 roku w GOPS zatrudnionych było 35 osób, tj. 33,2 etatu.

Należy dodać, że pracownicy uczestniczyli w licznych szkoleniach, które miały na celu podnieść wiedzę i kompetencje. Wśród szkoleń tych wyróżnia się takie jak:

- Udzielanie Pierwszej Pomocy;
- Niezbędnik psychologiczny w pracy GKRPA czyli jak skutecznie prowadzić pracę motywującą z klientami z wykorzystaniem metod stosowanych w Dialogu Motywującym;
- Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach – kurs podstawowy;
- Specjalistyczne szkolenie Mediacja w postępowaniu w sprawach rodzinnych oraz o rozwód i separację;
- Wywieranie wpływu i obrona przed manipulacją z modelu Core Quadrant Daniela Ofmana;
- Kurs Pomocy Socjoterapeutycznej Dzieciom z Rodzin z Problemem Alkoholowym;
- Kurs Zawodowy Hortiterapia I stopień;
- Kurs zawodowy Pinoterapia;
- Innowacje w edukacji i w opiece w chorobie Alzheimera i innych formach demencji.

W strukturze GOPS funkcjonuje:

- Placówka wsparcia dziennego „Świetliki”, prowadzona w formie opiekuńczo-wychowawczej i podwórkowej,
- Dzienny Domu Senior+ oferujący 30 miejsc.

W związku z pandemią wywołaną chorobą COVID-19 działalność ośrodka nie została ograniczona, a wszystkie zadania pomocowe były zrealizowane. Uruchomiono nowe

sposoby realizacji zadań dostosowane do sytuacji pandemicznej, m.in. zastosowano pracę rotacyjną, wprowadzono pracę zdalną oraz wykorzystano dodatkowe pomieszczenia, gdzie oddelegowana została część pracowników. Zapewnione zostały również środki ochrony. Na ile pozwalała na to specyfika zadań, czynności realizowane były online lub telefonicznie.

Zawieszona została natomiast stacjonarna działalność Dziennego Domu Senior+ oraz Placówki Wsparcia Dziennego „Świetliki”. Dom Seniora świadczył w tym okresie usługi w miejscu zamieszkania uczestników, a pracownik Placówki Wsparcia Dziennego wspierał podopiecznych poprzez kontakt telefoniczny i prowadzenie zajęć online.

Podjęto również współpracę z sanepidem w celu wsparcia osób objętych kwarantanną lub izolacją. Uruchomiono także możliwość udzielania szybkiego wsparcia bezdecyzyjnego, czyli z pominięciem procedury związaniem z wydawaniem decyzji administracyjnej. Pomoc skupiała się głównie na dostarczaniu posiłków oraz zakupie żywności. Wspierano również promowanie pomocy wolontariackiej i sąsiedzkiej, organizowano akcję szycia maseczek oraz pracę wolontariuszy, przystąpiono do realizacji programu „Wspieraj seniora”.

2.2.2. Główne problemy z zakresu pomocy społecznej

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,

- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

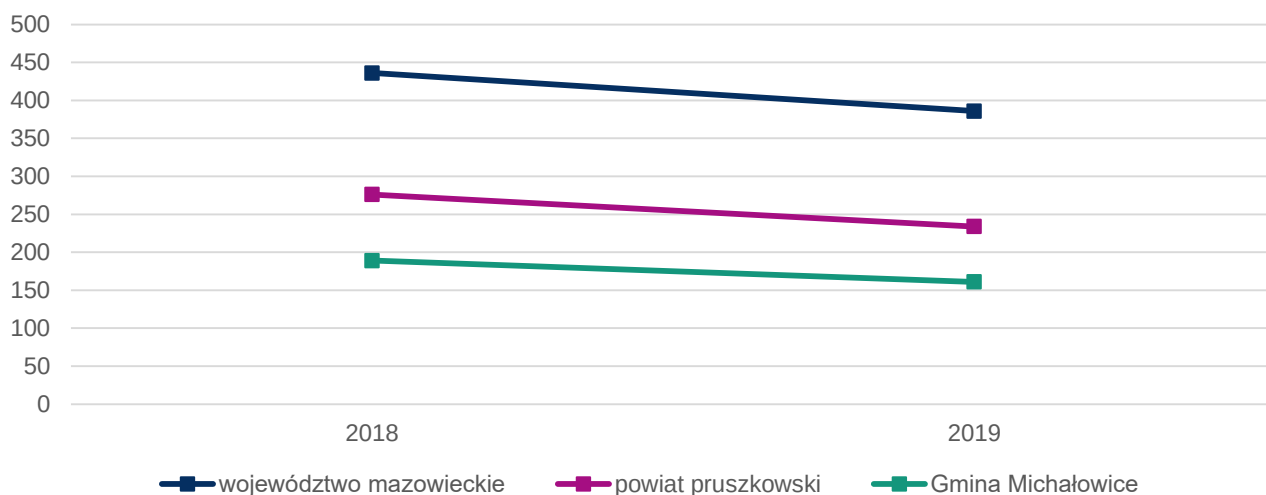
Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, przysługuje przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych powyżej (ubóstwo nie może być wyłącznym powodem udzielenia świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej) uzasadniających udzielenie pomocy społecznej:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 701,00 zł (wysokość rewaloryzowana), zwanej dalej „kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej”,
- osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 528,00 zł (wysokość rewaloryzowana), zwanej dalej „kryterium dochodowym na osobę w rodzinie”,
- rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, zwanej dalej „kryterium dochodowym rodziny”.

Od 1 stycznia 2022 roku wysokość tego kryterium ulegnie zmianie.

Analizując dane GUS należy zauważyć, iż wskaźniki beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców z roku na rok są coraz niższe, zarówno w Gminie Michałowice, jak i w powiecie i województwie. Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Michałowice w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2017-2019 na tle powiat i województwa

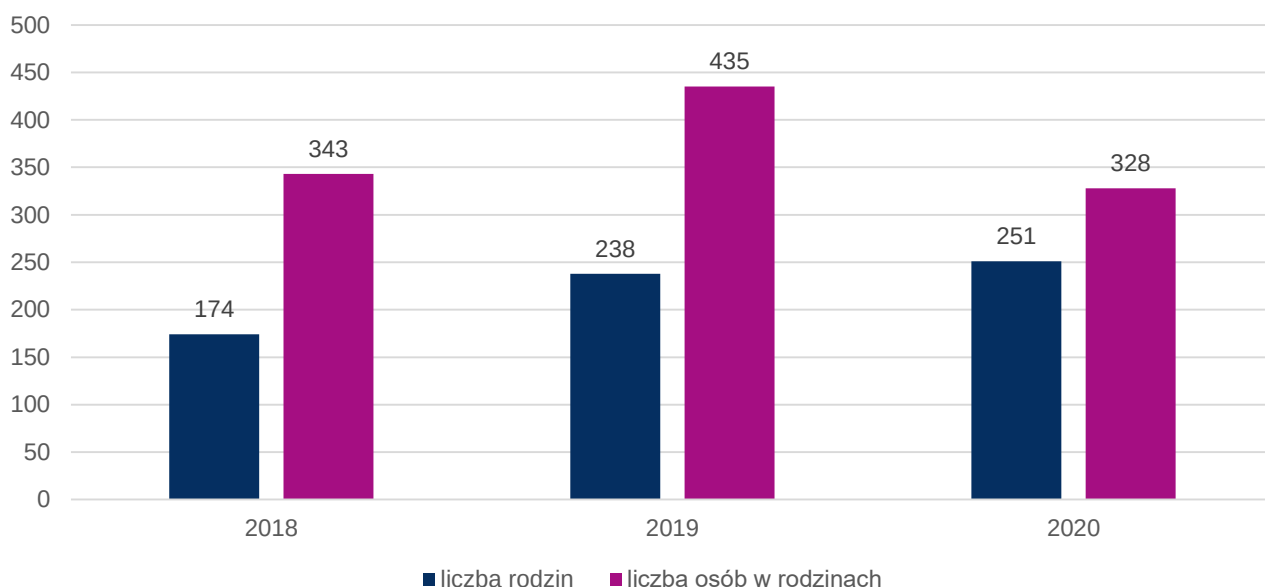

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na przestrzeni lat 2018-2020 w Gminie Michałowice wzrosła liczba rodzin otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej. Liczba osób w tych rodzinach była bardziej zmienna i najwyższą wartość osiągnęła w 2019 roku, kiedy to na 238 rodzin 435 osób otrzymywało świadczenia z pomocy społecznej.

Wykres 19. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach, którym udzielono świadczenia z pomocy społecznej

w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPIPS.

Głównymi powodami trudnej sytuacji życiowej mieszkańców Gminy są:

- długotrwała lub ciężka choroba – w 2020 roku wsparto 125 rodzin z tego tytułu, a w 2018 roku 104,
- ubóstwo – 79 rodzin otrzymało wsparcie z tego tytułu w 2020 roku, a w 2018 roku było ich 94.
- niepełnosprawność – w 2020 roku 70 rodzin borykało się z tym problemem, a w 2018 roku 68,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – w 2020 roku wsparto 34 rodziny, a w 2018 – 29 rodzin,
- bezrobocie – w 2020 roku był to główny problem dla 27 rodzin, natomiast w 2018 roku dla 35 rodzin,
- alkoholizm – z tego tytułu wsparcie otrzymało 11 rodzin w 2020 roku, natomiast w 2018 roku – 9 rodzin.

Tabela 5. Powody przyznania pomocy w latach 2018-2020

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	2018	2019	2020
UBÓSTWO	94	73	79
SIEROCTWO	0	1	0
BEZDOMNOŚĆ	9	5	6
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	8	12	6
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ	3	4	3
BEZROBOCIE	35	28	27
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	68	62	70
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	104	103	125
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.- WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	29	27	34
W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	11	11	10
W TYM: RODZINY WIELODZIETNE	6	3	2
PRZEMOC W RODZINIE	2	3	1
ALKOHOLIZM	9	14	11
NARKOMANIA	0	1	1
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	3	0	0
ZDARZENIE LOSOWE	3	0	0
SYTUACJA KRYZYSOWA	7	2	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS.

O powody przyznawania pomocy przez GOPS zapytani zostali respondenci, którzy brali udział w badaniach ankietowych. Badani poproszeni zostali o uszeregowanie problemów, które ich zdaniem najczęściej dotyczą mieszkańców Gminy. Wśród najbardziej uciążliwych problemów występujących na terenie Gminy najczęściej wskazywano na: rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

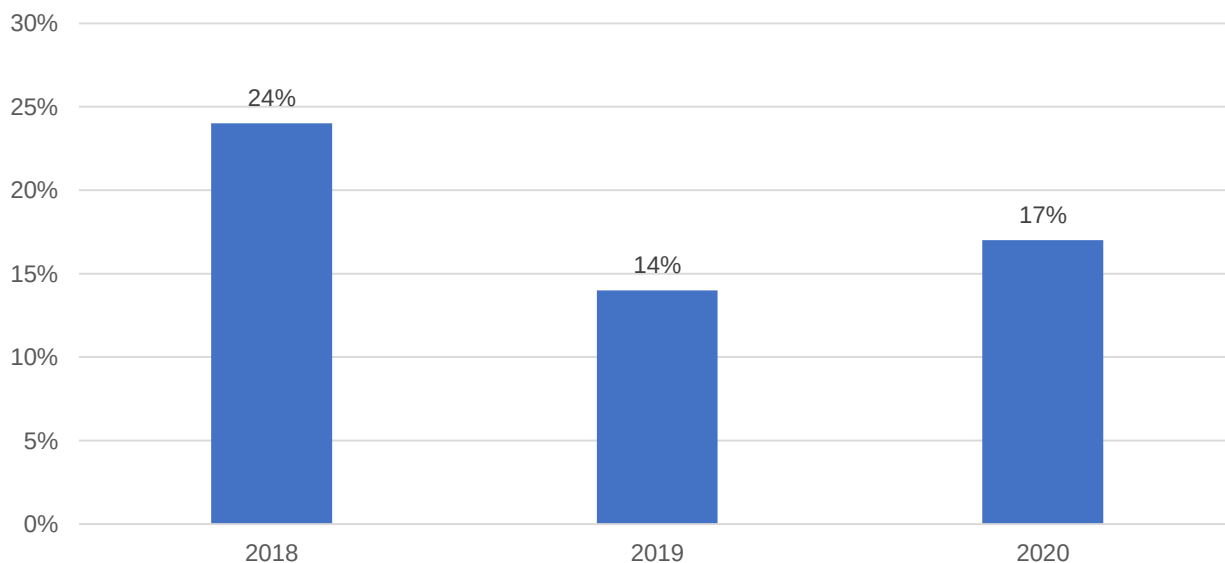
i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaniedbanie dzieci; ubóstwo; bezrobocie; problemy związane ze starzeniem się i alkoholizm.

Ponadto ankietowani zostali poproszeni o wskazanie grup społecznych, które są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym. Najczęściej wskazywano na rodziny i osoby o niskim statusie materialnym oraz osoby starsze i samotne – w ten sposób odpowiedziała połowa ankietowanych.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób

w rodzinach korzystających z pomocy ogółem). Od 2018 roku wskaźnik ten zmalał i w 2020 roku wyniósł 17%. Sytuację tą przedstawia wykres poniżej.

Wykres 20. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS.

W najbliższych latach należy się spodziewać ponownego wzrostu wskaźnika ze względu na skutki gospodarcze pandemii COVID-19.

Zestawiając wyniki badań ankietowych oraz dane instytucjonalne należy wskazać, iż przede wszystkim należy skupić się na pomocy osobom borykającym się z problemem ubóstwa, długotrwałą lub ciężką chorobą, niepełnosprawnością oraz bezrobociem.

2.2.3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia funkcjonujące na terenie Gminy Michałowice i finansowane z jej budżetu to:

- Placówka Wsparcia Dziennego „Klub Świetliki” (47 korzystających w 2020 roku na 60 dostępnych miejsc),
- Ośrodek Wsparcia „Dzienny Dom Senior+” (20 korzystających w 2020 roku na 30 dostępnych miejsc),
- Punkt Poradnictwa Specjalistycznego (37 korzystających w 2020 roku),

- Punkt Informacyjno-konsultacyjny,
- Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

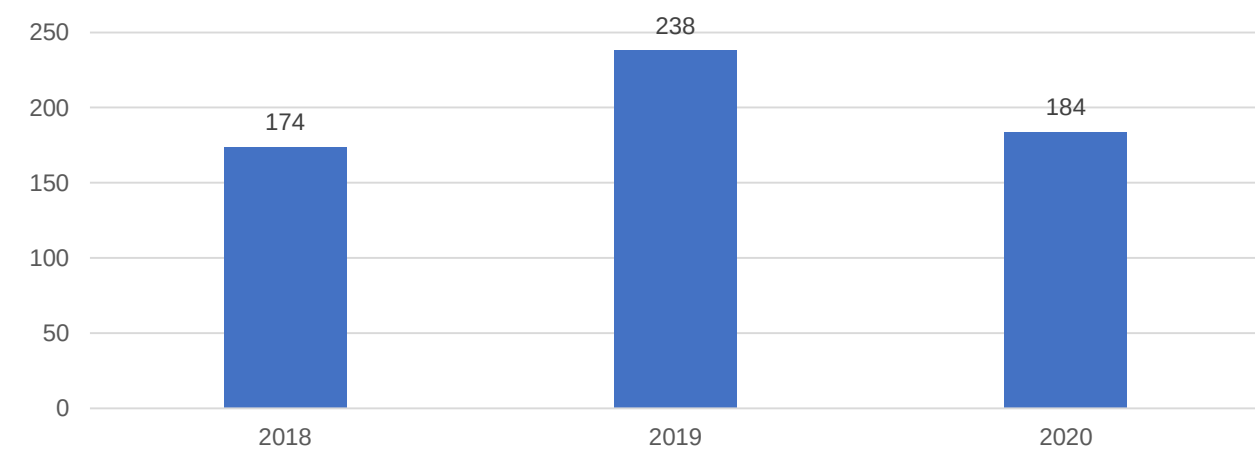
W Gminie nie działa Dom Pomocy Społecznej, lecz funkcjonują 2 placówki prowadzone w ramach działalności gospodarczej, posiadające łącznie 55 miejsc. W 2020 roku do DPS w trybie administracyjnym skierowane zostały 3 osoby, w tym 1 na podstawie postanowienia sądu o umieszczenie bez zgody strony. Łącznie w 2020 roku na podstawie skierowań w placówkach przebywało 18 mieszkańców Gminy Michałowice. Roczny koszt za pobyt osób w DPS wyniósł 479.806 zł.

2.2.4. Świadczenia pomocy społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Michałowice podejmuje wszelkie działania zmierzające do poprawy sytuacji materialnej osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Formami pomocy jest system zasiłków pieniężnych, usług, pomoc rzeczowa, poradnictwo specjalistyczne i praca socjalna.

Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki, które są podstawą do ich przyznania. Świadczenie można podzielić na 3 kategorie: w naturze, w usługach i pieniężne. Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej świadczeniami z obszaru pomocy społecznej są świadczenia pieniężne oraz świadczenia niepieniężne.

Wykres 21. Rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRPiPS.

W roku 2020 rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą społeczną w postaci świadczeń pieniężnych i niepieniężnych wynosiła 184, przy czym objęto ogółem 332 osoby w rodzinach. W roku 2019 wsparciem zostało objętych 435 osób w 238 rodzinach, a w 2018 – 343 osoby

w 174 rodzinach. W 2020 roku większa liczba beneficjentów korzystała z pomocy niefinansowej, natomiast w poprzednich dwóch analizowanych latach sytuacja ta była odwrotna – więcej osób korzystało ze świadczeń pieniężnych.

Poniższa tabela przedstawia liczbę beneficjentów, którym przyznano poszczególne świadczenia w latach 2018-2020. W 2020 roku GOPS Gminy Michałowice udzielił najwięcej zasiłków celowych i w naturze – 125 rodzin otrzymało wsparcie w tej formie, w tym 4 rodziny w formie specjalnego zasiłku celowego. Może być on przyznany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, który nie podlega zwrotowi. Jednak wysokość tego świadczenia nie może przekroczyć odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny.

Tabela 6. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia w ramach zadań własnych gminy w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

WYSZCZEGÓLNIENIE	2018	2019	2020
ZASIŁKI STAŁE – OGÓŁEM	54	49	50
ZASIŁKI OKRESOWE - OGÓŁEM	5	8	5
SCHRONIENIE	3	4	3
POSIŁEK	54	48	45
W TYM DLA: DZIECI	40	33	29
USŁUGI OPIEKUŃCZE - OGÓŁEM	17	18	22
ZASIŁKI CELOWE NA POKRYCIE WYDATKÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU ZDARZENIA LOSOWEGO	2	0	0
INNE ZASIŁKI CELOWE I W NATURZE OGÓŁEM	123	111	125

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRPiPS.

Na przełomie ostatnich 3 lat, nastąpił niewielki spadek liczby udzielanych świadczeń, a w szczególności dotyczy to liczby zasiłków stałych i posiłków (w tym również dla dzieci). Z kolei wzrost liczby udzielonych świadczeń dotyczy usług opiekuńczych. W 2018 roku decyzją przyznano pomoc 17 rodzinom, a w 2020 roku 22 rodzinom. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi przyznane zostały w 2018 roku dla 2 osób, a w roku 2020 dla jednej osoby. Usługi opiekuńcze realizowane były także w ramach programów: „Opieka 75+”, „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” i „Opieka wytchnieniowa”.

W momencie opracowywania dokumentu na terenie Gminy obowiązywał Program „Posiłek w szkole i w domu” przyjęty na lata 2019-2023. Celem programu jest zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą osób dorosłych, w szczególności osób starszych, chorych lub z niepełnosprawnością, a także osób samotnych zamieszkujących

Gminę. Pomoc udzielana jest w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. W tabeli poniżej przedstawiono kształtowanie się liczby osób objętych Programem „Posiłek w szkole i w domu” oraz otrzymujących świadczenie w formie posiłku z pomocy społecznej w latach 2019 i 2020, czyli w okresie obowiązywania wspomnianego Programu.

Tabela 7. Liczba osób objętych z Programem „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2019-2020

ROK	2019	2020
Zasiłek celowy przyznany w ramach Programu „Posiłek w szkole i w domu”		
Liczba osób objętych programem	68	59
Świadczenie niepieniężne z pomocy społecznej – posiłek		
Liczba osób objętych programem	75	64
w tym liczba dzieci	57	47
Świadczenie w ramach Programu „Posiłek w szkole i w domu” – posiłek		
Liczba osób objętych programem	52	38
w tym liczba dzieci	38	29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny zasobów pomocy społecznej za 2020 rok.

Jednym z wielu zadań pomocy społecznej wynikających z art. 45 ust.1 – 4 Ustawy o pomocy społecznej jest praca socjalna, która jest niematerialną formą wsparcia przy kształtowaniu nowych postaw społecznych. Pomoc w tej formie ma na celu wypracowanie zmiany funkcjonowania społecznego i zawodowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wykorzystywanie i rozwój ich zasobów. Poradnictwo w pracy socjalnej jest działaniem, którego głównym celem jest stworzenie warunków do podejmowania przez klientów samodzielnych prób rozwiązywania swoich problemów, co wiąże się z wprowadzaniem szeroko rozumianych zmian w ich życiu. Dla pojęcia tego utworzony został wskaźnik. Wskaźnik pracy socjalnej to stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100%. W Gminie Michałowice wskaźnik ten uległ zmniejszeniu na przestrzeni analizowanych lat.

Tabela 8. Wskaźnik pracy socjalnej w Gminie Michałowice w latach 2019-2020

	2018	2019	2020
wskaźnik pracy socjalnej	95,98%	73,11%	77,17%

liczba rodzin, którym przyznano świadczenia	174	238	184
praca socjalna ogółem	167	174	142

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny zasobów pomocy społecznej za 2020 rok.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice realizuje także zadania wynikające z Ustawy o świadczeniach rodzinnych. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy i świadczenie pielęgnacyjne,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Osobie otrzymującej zasiłek rodzinny mogą przysługiwać również następujące dodatki:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka,
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,
- dodatek z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Świadczenia rodzinne finansowane są w całości z budżetu państwa i stanowią one znaczące wsparcie dla rodzin zamieszkujących na terenie Gminy. Strukturę świadczeń rodzinnych w perspektywie ostatnich 3 lat przedstawia tabela poniżej, w której umieszczone zostały informacje o liczbie przyznanych zasiłków rodzinnych oraz dodatków do zasiłków.

Tabela 9. Liczby wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków w latach 2018-2020

	2018	2019	2020
zasiłek rodzinny	2 838	2 437	2 005
dodatek z tytułu urodzenia dziecka	13	4	12
dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	98	129	64
dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	141	114	123
dodatek z tytułu wielodzietności	381	208	187

dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	139	127	140
dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	306	127	293
dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	283	262	319

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice za rok 2020.

Dodatkowo w 2020 roku wypłacono 34 świadczenia tzn. „becikowe”, czyli jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka, 229 świadczeń w postaci „świadczenia rodzicielskiego” oraz 2 świadczenia „Za życiem”.

Kolejną formą wsparcia są świadczenia opiekuńcze, w zakres których wchodzi: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne oraz specjalny zasiłek opiekuńczy, wypłacane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin, które skorzystały ze świadczeń oraz liczbę wypłaconych świadczeń opiekuńczych w kolejnych latach.

Tabela 10. Wsparcie dla rodzin korzystających ze świadczeń opiekuńczych na terenie Gminy Michałowice w latach 2018-2020

WYSZCZEGÓLNIENIE		2018	2019	2020
Zasiłek pielęgnacyjny	Liczba wypłaconych świadczeń	2 441	2 454	2 712
	Liczba rodzin	226	223	238
Świadczenie pielęgnacyjne	Liczba wypłaconych świadczeń	351	390	444
	Liczba rodzin	34	36	40
Specjalny zasiłek opiekuńczy	Liczba wypłaconych świadczeń	39	42	40
	Liczba rodzin	4	5	5
Zasiłek dla opiekuna	Liczba wypłaconych świadczeń	47	24	24
	Liczba rodzin	5	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie Michałowice.

W analizowanym okresie wzrosła liczba wypłaconych świadczeń w formie zasiłków pielęgnacyjnych. Zmalała z kolei liczba wypłacanych zasiłków dla opiekuna. W 2018 roku pięciu rodzinom przysługiwało takie świadczenie, a od 2019 roku dwóm. Nastąpił wzrost liczby wypłacanych świadczeń pielęgnacyjnych oraz specjalnych zasiłków opiekuńczych, co świadczy o objęciu świadczeniem większej liczby rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem osób ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Świadczenie wychowawcze 500+ ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka. Przysługuje ono opiekunowi dziecka do dnia ukończenia przez nie 18. roku życia w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie. Świadczenie

finansowane jest w całości z budżetu państwa. Z dniem 1 lipca 2019 roku zmianie uległy warunki przyznawania świadczenia, upoważniające do pobierania świadczenia wychowawczego na każde niepełnoletnie dziecko niezależnie od dochodu rodziny (wcześniej świadczenie na pierwsze dziecko przysługiwało po spełnieniu kryterium dochodowego). W tabeli poniżej przedstawiono liczbę i kwotę przyznawanych świadczeń 500+ w Gminie Michałowice.

Tabela 11. Świadczenie wychowawcze 500+ w Gminie Michałowice w latach 2018-2020

	2018	2019	2020
Liczba dzieci objętych świadczeniem	1 979	4 103	4 163
Kwota wypłaconych świadczeń (zł)	10.205.163.50	16.777.202,70	23.386.098,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie Michałowice.

W ramach wsparcia wypłacane są również: jednorazowe świadczenie „Za życiem”, jednorazowe świadczenie „Dobry Start”, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, dodatki mieszkaniowe oraz energetyczne, stypendia szkolne oraz zasiłek szkolny. Na terenie Gminy Michałowice funkcjonuje również Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny. Ponadto realizowany jest „Gminny Program dla rodzin wielodzietnych Rodzina 3+ na lata 2019-2022” przyjęty uchwałą nr X/131/2019 Rady Gminy Michałowice z dnia 5 sierpnia 2019 r. Jako główne cele program ten zakłada:

- wspieranie rodzin wielodzietnych oraz zwiększenie szans rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych,
- promowanie modelu rodziny wielodzietnej i kształtowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej.

W ramach programu mieszkańcy posiadający Kartę Mieszkańca Gminy Michałowice oraz Kartę Dużej Rodziny mogą otrzymywać pomoc w formie świadczenia na dojazdy dla dziecka uczącego się w szkole ponadpodstawowej lub szkole wyższej w systemie dziennym oraz jednorazowego świadczenia z tytułu urodzenia trzeciego i kolejnego dziecka. Program przewiduje również uprawnienia do ulg, rabatów i upustów oferowanych przez podmioty, które przystąpią do Programu „Karta Mieszkańca Gminy Michałowice”.

2.2.5. Uzależnienia i przemoc w rodzinie

Gmina Michałowice realizuje Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla Gminy Michałowice przyjmowany na każdy rok kalendarzowy. Adresatami programu są mieszkańcy Gminy Michałowice, w szczególności osoby uzależnione i współuzależnione, rodziny tych osób, kadra pracująca w obszarze profilaktyki i uzależnień, a także dzieci i młodzież oraz dorośli. Jednostką odpowiedzialną za realizację programu jest

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice. Celem programu jest doskonalenie systemu przeciwdziałania uzależnieniom, ograniczenie zjawiska sięgania po alkohol, minimalizowanie skutków jego spożywania oraz zapewnienie pomocy osobom dotkniętym problemem i ich rodzinom.

Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla Gminy Michałowice określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych

i indywidualnych wynikających z używania alkoholu. Program jest dokumentem stanowiącym podstawę podejmowanych działań w sferze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie Gminy Michałowice i stanowi katalog przedsięwzięć będących zadaniami własnymi gminy w obszarze zagadnień społecznych, wynikających z art. 4 ust. 1 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Zgodnie z jej treścią zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej w szczególności:

- tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu, poprzez działalność wychowawczą i informacyjną;
- ograniczanie dostępności do alkoholu;
- leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu;
- zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Cele Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla Gminy Michałowice na rok 2021 to:

1. ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych wynikających ze spożywania alkoholu,
2. ograniczenie dostępności i zmiana struktury spożywanego alkoholu,
3. ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych oraz rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym oraz skali zjawiska przemocy w rodzinie,
4. ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci i młodzież poprzez realizację działań profilaktycznych,

5. doskonalenie działań w zakresie promocji zdrowego stylu życia, promowania postaw społecznych ważnych dla profilaktyki uzależnień i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjno-informacyjnej,
6. zwiększenie skuteczności istniejącego systemu pomocy dla osób uzależnionych, nadużywających alkoholu, członków ich rodzin oraz ofiar i sprawców przemocy w rodzinie poprzez udzielanie kompleksowej pomocy specjalistycznej.

Na terenie Gminy działa również Gminna Komisja ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów. Jednym z jej głównych zadań jest coroczne przeprowadzanie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy Michałowice. W 2020 roku odbyły się łącznie 54 kontrole. Kontrolowano przestrzeganie zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami zawartymi w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz w uchwałach Rady Gminy Michałowice.

W ramach Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla Gminy Michałowice w 2020 roku GOPS sfinansował m.in.: usługę ponadpodstawowego programu terapii dla osób uzależnionych w formie Treningu Asertywnych Zachowań Abstynenckich, ponadpodstawowy program zajęć terapeutycznych dla osób współuzależnionych, konsultacje w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym (PIK) oraz poradnictwo specjalistyczne realizowane w Punkcie Poradnictwa Specjalistycznego. Dodatkowo Ośrodek finansował poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla uczestników PWD oraz wypoczynek letni, który stanowił uzupełnienie oferty opiekuńczo-wychowawczej oferowanej przez GOPS. W ramach wypoczynku letniego dzieci i młodzież mogły uczestniczyć w turnusie integracyjnym i półkoloniach. Elementem składowym programu obu form wypoczynku był program profilaktyczny w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych. Dodatkowo na terenie placówek oświatowych realizowano warsztaty i programy profilaktyczne. Rodzice, wychowawcy i nauczyciele mieli możliwość uczestniczenia z zajęciami podnoszących ich umiejętności wychowawcze.

W ramach realizacji programu specjalistyczna kadra pracująca z uzależnionymi, współuzależnionymi, doświadczającymi przemocy lub osobami z grup ryzyka uczestniczyła w szkoleniach podnoszących ich kompetencje, a tym samym zwiększających jakość udzielanej pomocy.

Gmina realizuje także gminne programy przeciwdziałania narkomanii podejmowane na każdy rok kalendarzowy. Głównym celem programu jest przeciwdziałanie zjawisku narkomanii na terenie Gminy.

W ramach realizacji Programu w gminnych placówkach oświatowych realizowano programy profilaktyczne i prowadzono działalność edukacyjną z zakresu profilaktyki uzależnień od narkotyków. Ważnym elementem realizacji programu było udzielanie konsultacji i poradnictwa z zakresu uzależnień od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych.

Na podstawie Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku Rada Gminy Michałowice ustanowiła Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2017-2020. Podstawę programu stanowi art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875) art. 6 ust. 1 i ust. 2 pkt.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz.1390).

W 2020 roku do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 12 wszczętych procedur „Niebieskie Karty”. W 2020 roku Zespół Interdyscyplinarny zorganizował 4 posiedzenia. Prowadzono działania w 27 rodzinach, w których uruchomiono procedurę „Niebieskie Karty”. Zakończono prowadzenie procedury „Niebieskie Karty” w 15 przypadkach. W tabeli poniżej przedstawiono kształtowanie się tych liczb w latach 2017-2020, czyli w okresie obowiązywania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2017-2020. Zauważyć można, że zwiększyła się w latach liczba założonych „Niebieskich Kart” i zakończonych procedur.

Tabela 12. Działania w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	6	6	5	4
Liczba posiedzeń Grup Roboczych	84	81	67	52
Liczba założonych Niebieskich Kart	10	10	7	12
Prowadzone działania w rodzinie	25	22	24	27
Zakończenie procedury Niebieskiej Karty	12	4	9	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2017-2020.

W ramach realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie starano się poszerzać wiedzę oraz świadomość mieszkańców na temat zjawiska przemocy, jej przyczyn oraz skutków. W 2020 roku przeprowadzono 45 działań edukacyjnych w formie rozmów indywidualnych, pogadań oraz prelekcji. Ponadto współpracowano z Kołami Emerytów i Rencistów w zakresie edukacji seniorów w temacie zjawiska przemocy oraz praw jakie im obowiązują. Zorganizowano w tym kierunku 35 spotkań z mieszkańcami. Dodatkowo przeszkolono 64 nauczycieli oraz pedagogów szkolnych i przedszkolnych poprzez udział w szkoleniach promujących rozwiązywanie konfliktów bez przemocy.

2.2.6. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Zadania gminy w obszarze wspierania rodziny wynikają ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jednym z obowiązków jest przyjęcie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny. W momencie opracowywania niniejszego dokumentu w Gminie Michałowice obowiązywał Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022. Głównym celem programu jest wsparcie rodzin przeżywających trudności

w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W ramach współpracy z realizatorami i partnerami programu prowadzone są działania pomocowe dla rodzin w celu uzyskania kompetencji do prawidłowego pełnienia ról rodzicielskich.

Jedną z podstawowych form wsparcia jest asystent rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny, pochodzenia, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze.

W 2020 roku wsparciem asystentów rodziny było objętych 8 rodzin. Na terenie Gminy Michałowice zatrudniony był 1 asystent. Asystent wspierał rodziny poprzez działania takie jak:

- wsparcie psychologiczne w obszarze opiekuńczo-wychowawczym,
- rozmowy edukacyjne o trudnościach funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- rozmowy edukacyjne jak rozmawiać z dziećmi na poszczególnych etapach procesu rozwojowego,
- rozmowy edukacyjne jak spędzać czas z dziećmi i budować dobre relacje,
- wskazywanie odpowiednich źródeł skąd można czerpać wiedzę o rozwoju kompetencji rodzicielskich,

- informowanie skąd jeszcze można czerpać pomoc i wsparcie przy pozyskiwaniu i składaniu dokumentów,
- nawiązywanie kontaktów z osobami z innych placówek w celu tworzenia silnych grup wspierających rodziny,
- motywowanie dorosłych osób w rodzinie do uczestniczenia w specjalnych warsztatach, które są organizowane przez GOPS lub szkołę o tematyce podwyższania zdolności wychowawczych,
- podnoszenia poczucia wartości i pokazywania, że sprawczość jest w rękach rodziny,
- przygotowanie i pomoc w dostępie do wsparcia specjalistycznego.

Zadaniem gminy jest także wspieranie pieczy zastępczej m.in. poprzez współpracę z PCPR i współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy. Rodzinna piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych. Jest to przejściowa (okresowa) forma opieki nad dzieckiem.

W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym rozwiązaniem jest zapewnienie mu opieki w jednej z form rodzinnej pieczy zastępczej. Rodzina zastępcza przyjmując dziecko pod swoją opiekę, dba o jego rozwój fizyczny i intelektualny, zaspokaja potrzeby zarówno w sferze materialno-bytowej, jak i emocjonalnej. Angażuje się w proces kształcenia, pogłębia zainteresowania, organizuje wypoczynek wakacyjny. Wypełnia obowiązki rodzicielskie wobec dziecka, dla którego tworzy rodzinę zastępczą. Rodzice zastępczy w swoich działaniach współpracują z rodziną biologiczną, która bierze udział w podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących ich dzieci (np. przy wyborze szkoły, zawodu, wykonywaniu poważnych zabiegów medycznych).

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę dzieci z terenu Gminy Michałowice przebywających w rodzinach zastępczych wraz z poniesionym przez Gminę kosztem w zakresie partycypacji

w utrzymaniu tych dzieci. W 2019 i 2020 roku liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych była taka sama i wynosiła 5. Liczba ta zmniejszyła się o 2 dzieci w porównaniu z rokiem 2018.

Tabela 13. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2018-2020 oraz wysokość partycypacji Gminy w kosztach

	2018		2019		2020	
Rodzaj wsparcia	Liczba dzieci	Poniesiony koszt	Liczba dzieci	Poniesiony koszt	Liczba dzieci	Poniesiony koszt
Rodziny zastępcze	7	22.664,40	5	22.718,03	5	18.578,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań z zakresu ustawy o pieczy zastępczej i wspieraniu rodziny za 2018, 2019 i 2020 rok.

Na podstawie zapisów ustawy o wspieraniu rodziny w Gminie Michałowice utworzona została Placówka Wsparcia Dziennego „Świetliki”. Celem jej działalności jest wspieranie dziecka

i rodziny, a konkretnie realizuje zadania z zakresu opieki i wychowania dzieci w formie podwórkowej i opiekuńczej, zapewniając podopiecznym pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań oraz organizację zajęć animacyjnych i socjoterapeutycznych. W ramach działalności placówki organizowane są wyjścia m.in. do kina oraz jednodniowe wycieczki rodzinne. Uczestnicy mogą też brać udział w koloniach oraz półkoloniach organizowanych przez GOPS. Placówka przeznaczona jest dla 55 dzieci i młodzieży zamieszkałych na terenie Gminy Michałowice, w wieku 6-18 lat i funkcjonuje w trzech lokalizacjach – 40 miejsc w formie opiekuńczo-wychowawczej w miejscowościach Granica i Michałowice oraz 15 miejsc w formie podwórkowej w miejscowości Opacz-Kolonia.

W Gminie działa również „Klub Młodych Mam”, czyli grupa samopomocowo-edukacyjna dla mam. Projekt skierowany jest do młodych kobiet, a jego głównym celem jest wspieranie rodziny poprzez zwiększenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych. W 2020 roku zorganizowano 15 spotkań, w których łącznie udział wzięło 14 uczestniczek. Większość spotkań odbyła się online, a liczba uczestniczek zdecydowanie zmniejszyła się. Było to spowodowane pandemią. Rekomenduje się powrót do działalności Klubu w trybie stacjonarnym, kiedy to spotkania cieszyły się dużą popularnością.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym respondenci zostali zapytani jakie według nich problemy najczęściej dotyczą mieszkańców Gminy Michałowice. Wśród najczęściej wskazywanych odpowiedzi pojawiały się:

- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaniedbanie dzieci,
- rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci.

2.2.7. Osoby starsze, niesamodzielne i z niepełnosprawnościami

Na terenie Gminy Michałowice realizowany jest Program Polityki Senioralnej 2021-2025 oraz Program „Gmina Przyjazna Seniorom i Ogólnopolska Karta Seniora” – edycja Gminy Michałowice. W 2020 roku Gmina wydała 51 Ogólnopolskich Kart Seniora. Karta uprawnia wszystkie osoby po 60 roku życia do korzystania z towarów i usług po obniżonej cenie na terenie całej Polski. Dodatkowo w 2020 roku na terenie GOPS był dystrybuowany Magazyn „Głos Seniora” w nakładzie 100 sztuk, średnio raz na dwa miesiące. Wśród działań poświęconych na rzecz osób starszych, Gmina została Partnerem Kampanii „Solidarni z Seniorami – Razem damy radę”. Kampania powstała w wyniku izolacji społecznej, spowodowanej zagrożeniem epidemicznym w kraju w 2020 roku. W ramach realizacji kampanii udostępniono poprzez stronę internetową materiały edukacyjne oraz wręczono pakiety edukacyjno-aktywizacyjne.

Gmina przystąpiła również do realizacji rządowego Programu „Wspieraj Seniora – Solidarnościowy Korpus Wsparcia Seniorów”, którego celem jest wsparcie seniorów, którzy ukończyli 70 lat (w wyjątkowych sytuacjach nawet mniej) i w związku z pandemią SARS-CoV-2 nie wychodzą z domu. Działania Ośrodka Pomocy Społecznej na terenie Gminy wsparło 7 wolontariuszy, którzy udzielili pomocy 34 seniorom. Wolontariusze pomagali w zakresie robienia zakupów spożywczych lub leków, wyprowadzali psy, opłacali rachunki oraz dowozili do seniorów ciepłe posiłki.

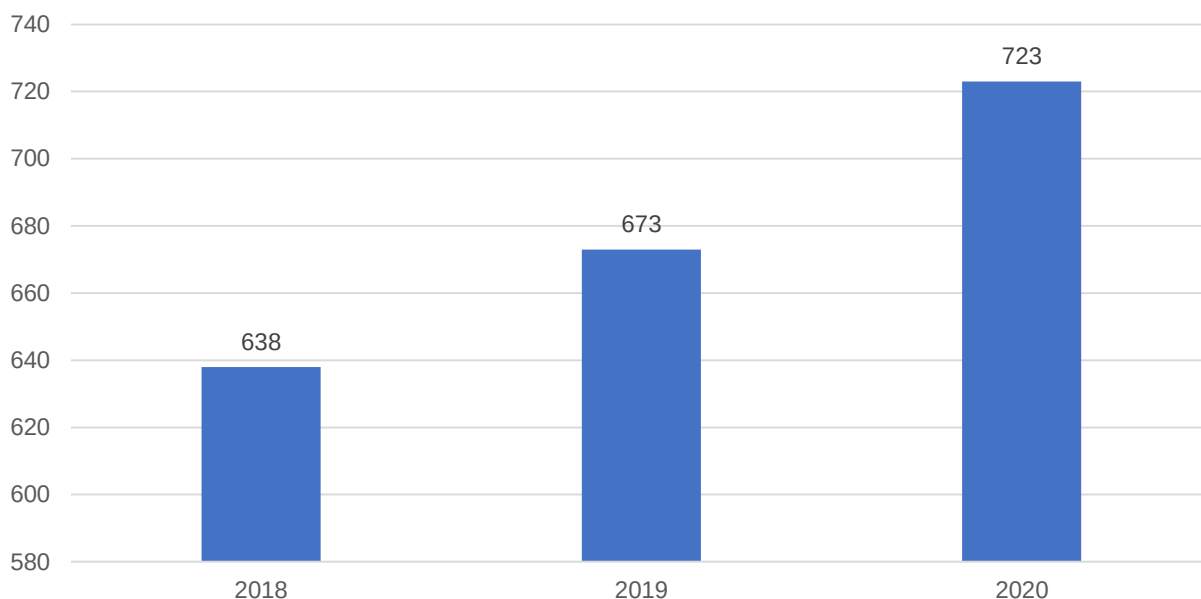
Wychodząc naprzeciw potrzebom osób starszych na terenie Gminy, w miejscowości Komorów działa Dzienny Dom Senior+. Dom zapewnia opiekę osobom starszym od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00-16:00. Seniorzy mogą otrzymać profesjonalne wsparcie wykwalifikowanego personelu, usługi opiekuńcze oraz socjalne. Ponadto Ośrodek oferuje jeden gorący posiłek oraz przekąski i napoje. Ta grupa społeczna może otrzymać pomoc

w podstawowych czynnościach życiowych i usługach edukacyjnych, m.in. kształtowania dobrych nawyków i postawy prozdrowotnej dzięki specjalistycznym konsultacjom. DDS+ organizuje spotkania tematyczne, warsztaty i pogadanki, zajęcia z różnych dziedzin, np. kulinarne, plastyczne. Na dodatek zapewnia uczestnictwo w imprezach kulturalnych oraz w zajęciach aktywności ruchowej, np. gimnastyka, taniec czy kinezyterapii. Na terenie Dziennego Domu Senior+ oprócz pełnego węzła sanitarnego i kuchni znajduje się m.in. sala rehabilitacyjna, biblioteka, sala klubowa.

W Gminie funkcjonuje również Gminny Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów w Michałowicach. Związek ten jest organizacją pozarządową, która działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach

oraz Statutu. Zarząd Oddziału Rejonowego tworzą przedstawiciele wszystkich Kół Terenowych. Działania Gminnego Oddziału Rejonowego Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów w Michałowicach skierowane są na zapewnienie Seniorom aktywnego spędzania czasu wolnego, integrację środowiska oraz stworzenie przestrzeni na rozwój zainteresowań. Organizowane są imprezy okolicznościowe, m.in. Dzień Babci i Dziadka, Dzień Seniora, Dzień Kobiet itp. Ponadto przygotowuje się różne wycieczki, seanse filmowe, wieczorki taneczne, wyjścia na koncerty lub spektakle oraz wiele innych atrakcji kulturalno-oświatowych. Poniższy wykres przedstawia liczbę członków Oddziału w latach 2018-2020. Widać wyraźnie, iż liczba członków corocznie wzrasta i w 2020 roku wyniosła 723 osoby.

Wykres 22. Liczba członków Gminnego Oddziału Rejonowego Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów w Michałowicach w latach 2018-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od Gminy

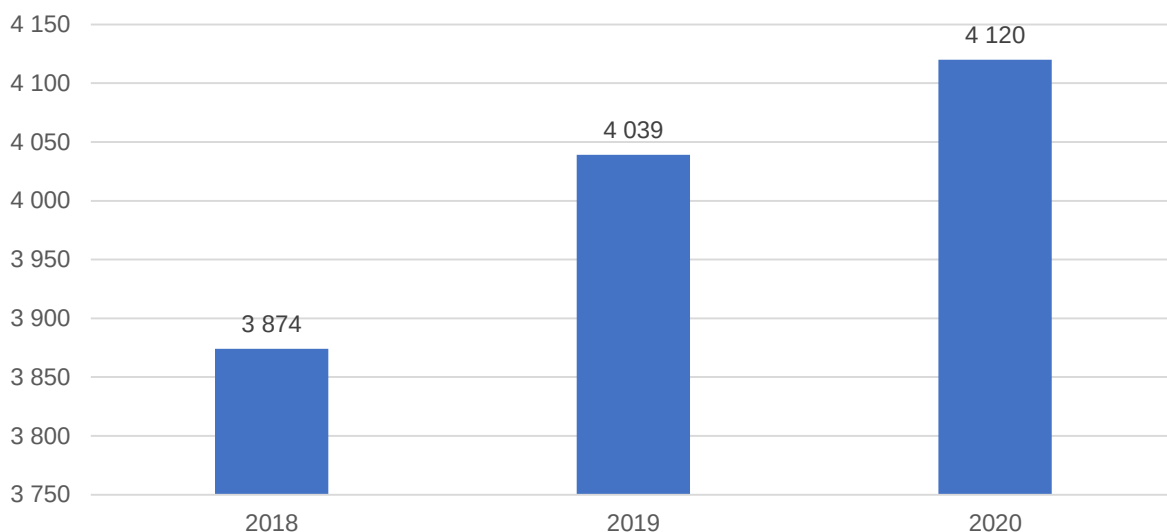
Drugą działającą na terenie Gminy Michałowice organizacją wspierającą seniorów jest Komorowskie Stowarzyszenie Aktywnych Seniorów i osób dotkniętych chorobą Parkinsona. W ramach działalności Stowarzyszenia organizowane są zajęcia podczas których odbywa się gimnastyka pod okiem wykwalifikowanych instruktorów i sprawdzonych wolontariuszy. Ponadto cyklicznie odbywa się spotkanie członków Stowarzyszenia. Stowarzyszenie jest także partnerem w realizacji projektu „Michałowicki program deinstytucjonalizacji systemu wsparcia osób niesamodzielnych”.

Prowadzona jest współpraca ze Stowarzyszeniem Mali Braci Ubogich – Przyjaciele Osób Starszych, które obejmuje swoim wsparciem seniorów zamieszkujących Gminę Michałowice. Corocznie organizowane są również bezpłatne szczepienia na grypę dla osób starszych.

Należy podkreślić, iż oprócz wskazanych powyżej działań na terenie Gminy realizowanych jest wiele inicjatyw na rzecz seniorów. Zadania w tym zakresie zlecane są organizacjom pozarządowym lub są realizowane samodzielnie przez samorząd.

Z poniższego wykresu odczytać można, iż liczba osób w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrasta. W ciągu ostatnich 3 lat grupa ta wzrosła o 246 osób. Dane te stanowią przesłankę do ciągłego rozwoju działań o charakterze opiekuńczym oraz do inwestycji w infrastrukturę oraz rozwój usług przeznaczonych dla osób w starszym wieku. Jest to również zapowiedź rozwoju rynku usług skierowanych do seniorów w obszarze integracji społecznej oraz zdrowia.

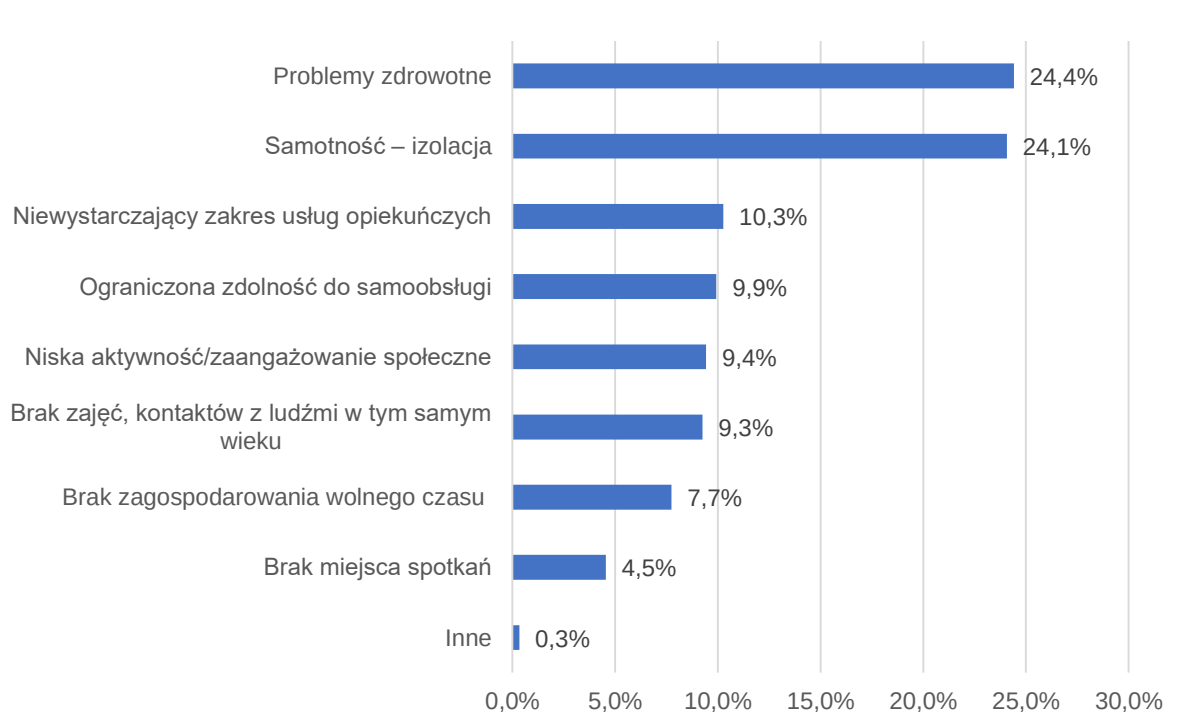
Wykres 23. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie Gminy Michałowice w latach 2018-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeprowadzone na potrzeby niniejszego dokumentu badania ankietowe zaprezentowane poniżej wykazały, iż głównymi problemami społecznymi osób starszych są problemy zdrowotne (tą odpowiedź wskazało 24,4% respondentów) oraz samotność i izolacja (ta odpowiedź pojawiła się wśród 24,1% ankietowanych).

Wykres 24. Problemy społeczne osób starszych w Gminie Michałowice według ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Grupa osób z niepełnosprawnością to osoby, których stan zdrowia trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia codzienne funkcjonowanie oraz dodatkowo sprawia trudności w obszarze nauki, pracy lub życia społecznego. Choroby lub niepełnosprawność łatwo mogą prowadzić do pogorszenia sytuacji materialnej danej osoby oraz jej rodziny. Problemy osób z niepełnosprawnościami sprawiają, że często osoby te są klientami ośrodków pomocy społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Michałowice od 2019 roku realizuje Program „Opieka Wytnieniowa”. Program skierowano do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności lub nad osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Celem takiej opieki jest możliwość odciążenia opiekunów osób z szczególnymi potrzebami poprzez pomoc w ich codziennych obowiązkach lub zapewnienia zastępstwa w określonym czasie. W ten sposób można pomóc opiekunowi dając mu czas na odpoczynek, załatwienie swoich spraw, itp.

Opieka Wytnieniowa jest jednym z głównych celów państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Solidarnościowy. Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787) celem Funduszu Solidarnościowego jest m.in. wsparcie społeczne osób z niepełnosprawnością.

Ponadto na terenie Gminy realizowany jest Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Program ma zapewniać dostęp do usługi asystenta, który będzie wspierał w wykonywaniu codziennych czynności i funkcjonowaniu osób z trudnościami w życiu społecznym. Zapewnia wsparcie w wykonywaniu codziennych czynności życiowych oraz funkcjonowanie w życiu społecznym dzieciom do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz osobom niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne.

Innym elementem pomocy dla osób z szczególnymi potrzebami jest oferowana pomoc usługowa. Pomoc skierowana jest do osób, które wymagają pomocy innych, a rodzina nie jest w stanie zapewnić im odpowiedniej opieki. Wówczas można skorzystać z usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze to pomoc i wsparcie w czynnościach dnia codziennego, zapewnienie opieki higienicznej zleconej przez np.

lekarza oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem jeśli istnieje taka możliwość. W zakresie świadczonych usług znajduje się m.in.: robienie zakupów spożywczych lub przemysłowych, umawianie wizyt lekarskich i realizacja recept, pomoc w gotowaniu oraz spożywaniu posiłków bądź zapewnienie ciepłego posiłku, pomoc przy czynnościach związanych z higieną osobistą lub potrzebami fizjologicznymi, pomoc w utrzymaniu czystości – mieszkania. Specjalistyczne usługi opiekuńcze to forma wsparcia dostosowana do szczególnych indywidualnych potrzeb osoby, świadczona przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje również specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

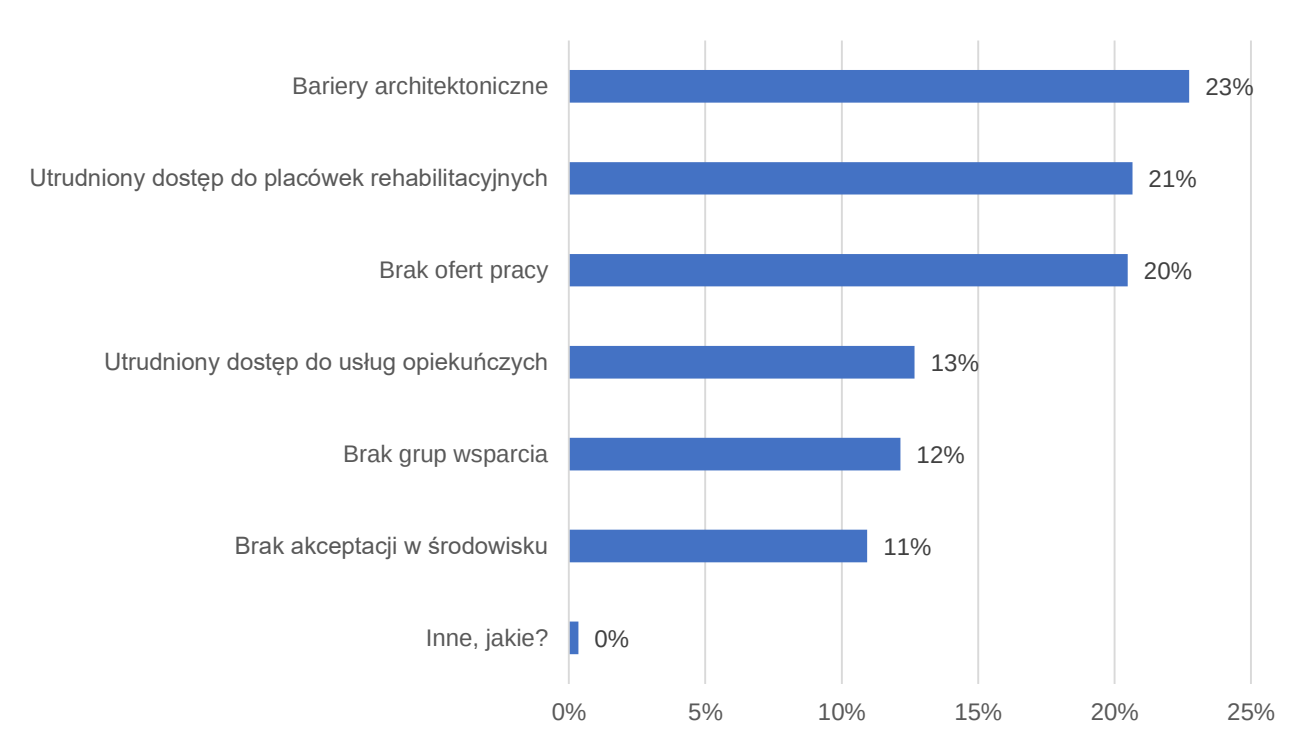
Gmina Michałowice od stycznia 2020 roku za pośrednictwem GOPS realizuje wraz z Partnerem z sektora NGO 27-miesięczny projekt „Michałowicki program deinstytucjonalizacji systemu wsparcia osób niesamodzielnych”. Projekt obejmuje wsparciem 40 osób niesamodzielnych zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jego głównym celem jest zwiększenie dostępności do usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności m.in. poprzez wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich, wzrost liczby osób objętych wsparciem w postaci usług opiekuńczych i asystenckich, wzrost poczucia bezpieczeństwa dzięki zastosowaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (teleopieki),

a także uruchomienie bezpłatnej wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego i wspomagającego.

Obszar wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami został poddany ocenie mieszkańców, biorących udział w badaniu ankietowym. Respondenci wskazali, że głównymi trudnościami dla osób z niepełnosprawnościami są:

- Bariery architektoniczne – odpowiedziało w ten sposób 23% respondentów,
- Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych – według 21% ankietowanych,
- Brak ofert pracy – zgodnie z odpowiedzią 20% ankietowanych.

Wykres 25. Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami w Gminie Michałowice według ankietowanych

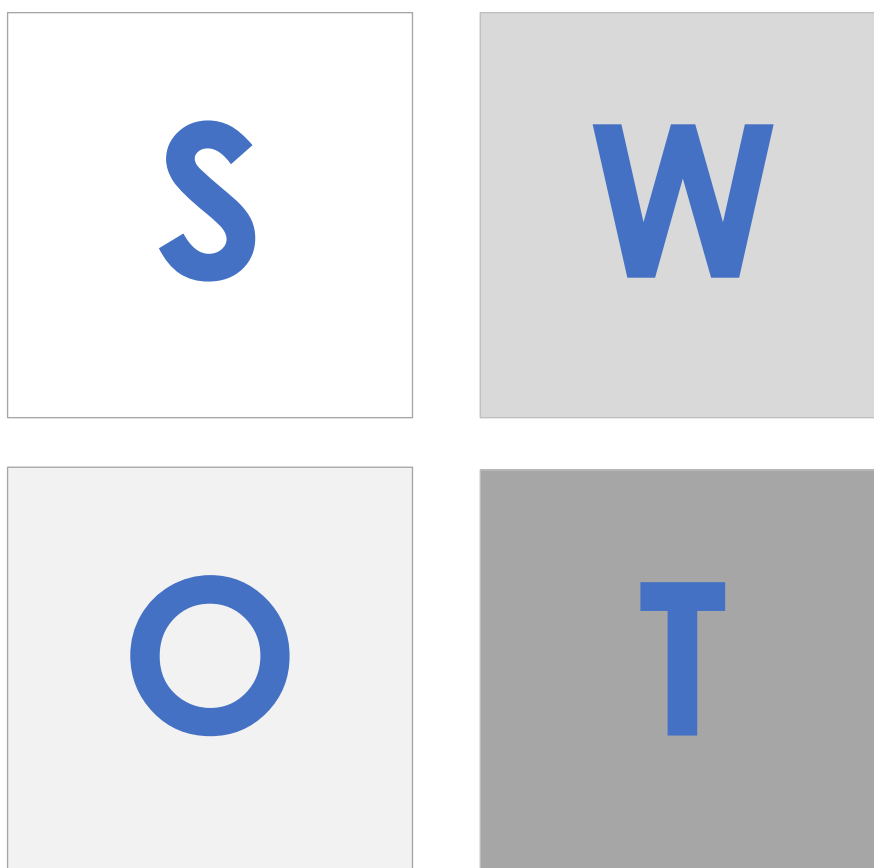

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Wyniki ankiet implikują konieczność podjęcia działań w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz do inwestycji w rozwój infrastruktury. Jest to wyzwanie na najbliższe lata zarówno dla władz Gminy, jak i organizacji pozarządowych.

2.3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest skuteczną i racjonalną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron obszaru związanego z pomocą społeczną Gminy Michałowice oraz szans i zagrożeń, jakie są z nim związane. W rezultacie SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu pomocy społecznej gminy. Jednocześnie analiza stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania właściwych kierunków rozwoju. Dodatkowo przedmiotowa analiza ujawnia obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu gminy. Litery występujące w nazwie są jednocześnie pierwszymi literami każdej z anglojęzycznych nazw elementów tej analizy. Są to odpowiednio: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse) oraz Threats (zagrożenia).

S - mocne strony	W - słabe strony
• korzystne położenie komunikacyjne, • bliskość Warszawy i jej silne powiązania ze strefami podmiejskimi, • położenie Gminy w Obszarze Metropolitalnym Warszawy, • wzrost liczby ludności – dodatnie saldo migracji, • rozbudowana oferta usług dla seniorów (m.in. Dzienny Dom Senior+, Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów, kampanie i programy), • wysoka liczba zarejestrowanych w Gminie podmiotów gospodarczych, • spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych do 2020 roku, • wysoka jakość edukacji w szkołach podstawowych na terenie Gminy, • w pełni zaspokojone potrzeby w zakresie opieki przedszkolnej, • bardzo wysoki wskaźnik ułobkowania, • Komisariat Policji na terenie Gminy, • wysoka aktywność społeczna mieszkańców Gminy, • duża liczba szkoleń dla pracowników GOPS, • funkcjonująca na terenie Gminy Placówka wsparcia dziennego „Świetliki”, • rozwinięta działalność prewencyjna w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i przemocy w rodzinie, • działalność „Klubu Młodych Mam”, • realizowane w Gminie programy, w tym skierowane do OzN i ich opiekunów.	• zmniejszająca się liczba mieszkańców w wieku kreatywnym, • wyższy niż w powiecie i województwie współczynnik obciążenia demograficznego, • ujemny przyrost naturalny, • zmniejszająca się liczba osób korzystających ze staży, • duży wzrost zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2020 roku, • zwiększająca się liczba osób chorujących długotrwale lub dotkniętych ciężką chorobą, • zwiększająca się liczba zakładanych w rodzinach „Niebieskich Kart”, • niska możliwość otrzymania mieszkania z gminnego zasobu (mała liczba mieszkań, długi czas oczekiwania).

O - szanse	T - zagrożenia
• możliwość pozyskania dofinansowania na realizację projektów z funduszy zewnętrznych, • przyjęcie nowych dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym wyznaczających kierunki rozwoju państwa, w szczególności sfery społecznej, • promowanie ekonomii społecznej, • promowanie rodzinnej pieczy zastępczej, • rozwój międzysektorowej polityki społecznej • korzystne zmiany społeczne - wzrost kreatywności, wykształcenia, postaw przedsiębiorczych • współdziałanie wielu podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej w celu rozszerzenia ofert, form i środków pomocy, co stwarza możliwość lepszego docierania do różnych grup i środowisk oraz finansowania działalności z różnych źródeł, • wdrożenie nowych programów profilaktycznych, • rozwój infrastruktury mieszkaniowej.	• nieznana skala następstw gospodarczych i społecznych spowodowanych pandemią COVID-19, • niekorzystna sytuacja gospodarcza kraju, • spowolnienie gospodarcze skutkujące wzrostem bezrobocia, • osłabienie pozycji UE na globalnym rynku, a w następstwie pozycji konkurencyjnej Polski i regionu, • kryzys funkcji rodziny, • nieefektywna polityka społeczna na poziomie krajowym, • częste zmiany przepisów prawa wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego, • starzenie się społeczeństwa, • migracja ludności w wieku produkcyjnym, • problemy społeczne związane z cyberprzemocą, cyberuzależnieniami, uzależnieniami behawioralnymi, • niski stopień dofinansowania nowych zadań zleconych dla JST.

2.4. Prognoza zmian w okresie objętym Strategią

Charakterystyczny dla całego kraju spadek populacji nie znajduje odzwierciedlenia w Prognozie opracowanej na podstawie danych GUS dla Gminy Michałowice. Według Prognozy liczba mieszkańców Gminy wzrośnie. Tabela poniżej przedstawia jak według prognoz ludności do 2030 roku poszczególne kategorie wiekowe będą ulegać zmianie. Ogólna liczba ludności do 2030 wzrośnie o 8%, zmiany będą również w poszczególnych grupach wiekowych:

- wiek 0 -14 – wzrost o 7%, czyli o 193 osoby,
- wiek 15 - 59 – wzrost o 6%, czyli o 692 osoby,
- wiek 60+ – wzrost o 14%, czyli o 661 osób,
- wiek 80+ – wzrost o 40%, czyli o 294 osoby.

Tabela 14. Prognoza ludności dla Gminy Michałowice na lata 2022-2030

	Ogółem	przedprodukcyjny	produkcyjny	mobilny	niemobilny	poprodukcyjny	0-14	15-59	60+	80+
2021	18 489	3 642	10 762	6 356	4 406	4 085	2 900	10 975	4 614	727
2022	18 659	3 618	10 872	6 441	4 431	4 169	2 866	11 146	4 647	721
2023	18 830	3 591	11 023	6 512	4 511	4 216	2 840	11 302	4 688	737
2024	19 002	3 567	11 167	6 574	4 593	4 268	2 835	11 423	4 744	737
2025	19 174	3 537	11 274	6 596	4 678	4 363	2 813	11 513	4 848	744
2026	19 345	3 514	11 408	6 689	4 719	4 423	2 833	11 591	4 921	782
2027	19 521	3 515	11 516	6 777	4 739	4 490	2 867	11 634	5 020	842
2028	19 694	3 503	11 613	6 815	4 798	4 578	2 944	11 646	5 104	907
2029	19 863	3 535	11 674	6 877	4 797	4 654	3 011	11 693	5 159	946
2030	20 035	3 577	11 711	6 876	4 835	4 747	3 093	11 667	5 275	1 021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030.

Systematycznie zbierane informacje i dane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej pozwalają na zaobserwowanie zmian ilościowych oraz pewnych tendencji w strukturze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Analizując tabele i wykresy zamieszczone w części diagnostycznej *Strategii* można przyjąć, że – niezależnie od zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych utrzymuje się stała grupa beneficjentów systemu wsparcia, wymagająca stałej interwencji socjalnej. Rozwój gospodarczy i podnoszenie się jakości życia w gminie, nie zawsze są zbieżne z tempem włączenia osób wykluczonych w życie społeczne.

Podsumowując informacje zawarte w części prognostycznej *Strategii* możemy przyjąć, w perspektywie czasowej przyjmowanej Strategii, że:

- wzrośnie udział osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy,
- dużą grupę osób wymagających wsparcia będą stanowiły osoby z niepełnosprawnościami,
- poza uzależnieniem od alkoholu i narkotyków pojawiać się będą nowe formy uzależnień,
- w kontekście rozwoju rynku pracy kluczowym będzie kwestia zwiększenia aktywności zawodowej, zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami, kobiet oraz osób długotrwale bezrobotnych,
- oferta edukacyjna będzie utrzymywana na wysokim poziomie i dostosowana zarówno do potrzeb uczniów z dobrymi wynikami w nauce, jak i do uczniów z problemami dydaktycznymi i adaptacyjnymi,
- rozwiną się nowe formy zatrudnienia (praca zdalna w coraz większej liczbie obszarów),
- nastąpi intensywny rozwój technologiczny, a zatem również rozwój kompetencji cyfrowych,
- może wystąpić nasilenie zjawiska izolacji społecznej,
- może pogłębiać się problem rozpadu rodzin i kryzysu więzi rodzinnych.

3. Strategia

MISJA GMINY MICHAŁOWICE

Zapewnienie jak najlepszego środowiska życia mieszkańcom oraz warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych zgodnie z zasadami: zrównoważonego rozwoju, racjonalnego gospodarowania i partycypacji społecznej.

Umacnianie konkurencyjności i rangi Gminy Michałowice w otoczeniu w oparciu o aktywnych, przedsiębiorczych i wykształconych mieszkańców oraz sąsiedztwo Warszawy.

Cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Michałowice:

Stworzenie mieszkańcom Gminy warunków do godnego życia i rozwoju umożliwiającego pełnienie ról społecznych i integrację społeczną

3.1. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Realizacja celu głównego odbędzie się poprzez realizację celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań.

Na podstawie analizy części diagnostycznej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Michałowice wyodrębniono 3 najważniejsze cele strategiczne, które zostały opracowane w odpowiedzi na główne problemy i zdiagnozowane w rozdziale nr 2.

Cele strategiczne są jednocześnie zgodne z celem głównym. Celami strategicznymi są:

- 1. Wieloaspektowe wsparcie osób i rodziny**
- 2. Funkcjonalny system wsparcia osób starszych, niesamodzielnych oraz osób z niepełnosprawnościami**
- 3. Przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom**

Do każdego celu strategicznego przyporządkowane zostały cele operacyjne, a do nich kierunki działań, które będą realizowane przez GOPS Gminy Michałowice, komórki organizacyjne Urzędu Gminy Michałowice, jednostki organizacyjne samorządu gminnego w tym: szkoły, placówki oświatowe, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych itp.

Cele i kierunki działań realizowane będą w partnerstwie z Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Komisariatem Policji, organizacjami pozarządowymi, Kościołami, związkami wyznaniowymi, wolontariuszami, zespołem kuratorskiej opieki sądowej oraz jednostkami ochrony zdrowia.

Cel strategiczny I: Wieloaspektowe wsparcie osób i rodziny

Holistyczne wsparcie dla mieszkańców wymaga podjęcia szeregu inicjatyw aktywizujących w wielu sferach. Oznacza także intensyfikację działań na rzecz wsparcia osób i rodzin doświadczających trudnych sytuacji życiowych, będących często w sytuacji kryzysowej, o niskim statusie materialnym, a także rodzin z trudnościami w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. To również wyzwanie pod względem pracy koncepcyjnej, zmieniającej stereotypy i nieefektywne wzorce.

Wspieranie rodziny powinno dążyć do wyposażenia jej w taką wiedzę i umiejętności, która pozwoli na podejmowanie przez jej członków właściwych decyzji. Dlatego jeden z celów operacyjnych skupiać się będzie na wzmacnianiu kompetencji rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej poprzez działania takie jak prowadzenie warsztatów rozwijania kompetencji rodzicielskich czy zapewnienie mieszkańcom oraz specjalistom pracującym na rzecz rodziny wsparcia psychologicznego, psychiatrycznego i superwizyjnego.

Niezwykle ważnym aspektem jest również wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, co przełoży się na podniesienie jakości ich życia, zdobycie lepszego wykształcenia oraz zapobieganie uzależnieniom i przemocy. Narzędziami, które pomogą w osiągnięciu tego założenia będzie m.in. kontynuacja programów stypendialnych, rozwój poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego dla dzieci i rodzin.

Ponadto kompleksowe działania, oparte na rzetelnej edukacji, rozwijaniu umiejętności oraz efektywnym kształceniu kadry z obszaru pomocy społecznej wspomogą nie tylko osiągnięcie pierwszego z celów strategicznych, ale i kolejnych dwóch celów określonych w niniejszym dokumencie. Profesjonalizacja usług świadczonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i zwiększenie kompetencji kadry będzie miało wpływ na podnoszenie jakości świadczonych usług na rzecz mieszkańców Gminy Michałowice z różnych grup społecznych, w tym zarówno rodzin, dzieci i młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób niesamodzielnych i osób ze szczególnymi potrzebami oraz mieszkańców borykających się z problemami uzależnień czy przemocy.

Cel strategiczny II: Funkcjonalny system wsparcia osób starszych, niesamodzielnych oraz osób z niepełnosprawnościami

Zaspokojenie potrzeb seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami w wymiarze zarówno społecznym, jak i zdrowotnym stanowi jedno z największych wyzwań dla władz krajowych, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych. Starzenie się społeczeństwa niesie ze sobą skutki i wyzwania nie tylko w obszarze społeczno-kulturowym, ale i gospodarczym, a zatem przy zmieniającej się diametralnie strukturze demograficznej system wsparcia w tym obszarze powinien ulec przemodelowaniu. Ponadto wejście w życie Ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dodatkowo obliguje Gminę Michałowice do podjęcia działań zarówno w postaci likwidacji barier architektonicznych, jak i podnoszenia poziomu dostępności cyfrowej czy informacyjno-komunikacyjnej.

Realizując drugi z celów strategicznych Gmina Michałowice planuje osiągnąć poprawę warunków funkcjonowania tej grupy społecznej w oparciu o intensyfikację działań dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych, a także rozwój inicjatyw aktywizujących społecznie. Cel ten zostanie osiągnięty nie tylko przy wsparciu jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych, lecz także poprzez kształtowanie prawidłowych postaw obywatelskich. Niezwykle pomocne będzie tutaj wysokie zaangażowanie społeczne mieszkańców Gminy Michałowice, dodatkowo wzmocnione poprzez podejmowanie działań takich jak inicjowanie i wspieranie pomocy sąsiedzkiej, wolontariatu czy grup samopomocowych. Wzmocnienie działań opartych na zasobach społeczności lokalnej przyczyni się do budowania relacji społecznych, w tym międzypokoleniowych oraz zapobiegnie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu wskazanej grupy społecznej.

Cel strategiczny III: Przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom

Problematyki uzależnień nie sposób oddzielić od zjawiska przemocy. Chociaż problemy uzależnień i przemocy nie pozostają w bezpośredniej zależności przyczynowo-skutkowej, należy pamiętać, że spożywanie alkoholu i narkotyków jest czynnikiem ryzyka dla wystąpienia przemocy w rodzinie. Oba obszary mają szereg cech wspólnych, wynikają m.in. z poczucia frustracji i bezsilności oraz braku umiejętności panowania nad emocjami. W obu dochodzi do utraty kontroli nad sytuacją. Funkcjonują one zazwyczaj na zasadzie „błędnego koła”: frustracja-agresja-uzależnienie lub frustracja-uzależnienie-agresja. Problem ten w ostatnich latach poszerza swój zakres, m.in. na skutek uzależnień (np. narkotyki, uzależnienia behawioralne, uzależniania od Internetu, smartfonów, gier komputerowych, zakupów, zdrowego odżywiania, idealnego wyglądu itp.) oraz cyberprzemocy. Stanowi to szczególne wyzwanie systemowe zarówno na poziomie lokalnym, jak i w skali kraju.

Dyferencjacja działań w tym obszarze w celu wsparcia grupy społecznej, borykającej się z tymi problemami nie tylko poprzez działania interwencyjne, łagodzące skutki przemocy i uzależnień, lecz także poprzez prewencyjne programy profilaktyczne przyczyni się do zmniejszenia skali zjawiska oraz poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

Dlatego cel III zakłada szereg działań prowadzących do osiągnięcia zintegrowanej pomocy dla osób uzależnionych, skierowanych zarówno do dorosłych, jak i dzieci i młodzieży, a także ich rodzin borykających się z problemem współuzależnienia.

CEL STRATEGICZNY I: WIELOASPEKTOWE WSPARCIE OSÓB I RODZINY

CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI	OCZEKIWANE REZULTATY
1.1. TWORZENIE DOBRYCH WARUNKÓW DO ŻYCIA I PRACY	• Tworzenie gminnych programów osłonowych; • Realizacja rządowych programów osłonowych; • Angażowanie organizacji pozarządowych w działania w zakresie wspierania osób i rodzin; • Promowanie rozwiązań ekonomii społecznej; • Dostosowanie oferty w zakresie tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej do potrzeb mieszkańców (KIS, WTZ, CIS); • Zatrudnienie w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie	• liczba zrealizowanych gminnych programów osłonowych; • liczba zrealizowanych rządowych programów osłonowych; • liczba osób objętych programami osłonowymi, • liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie – użytecznych, staży, praktyk, • liczba przeprowadzonych warsztatów motywacji i komunikacji, • liczba osób uczestnicząca w	• obowiązywanie programów osłonowych wspomagających mieszkańców, • aktywnie działające podmioty ekonomii społecznej na terenie Gminy, • niski poziom bezrobocia na terenie Gminy, mieszkańcy korzystający z pomocy w zakresie powrotu do aktywności zawodowej i uzyskania zatrudnienia,

	– użytecznych, staży, praktyk; • Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny; • Prowadzenie warsztatów motywacji i komunikacji, trening rozwoju osobistego,	warsztatach motywacji i komunikacji, • liczba przeprowadzonych treningów rozwoju osobistego, • liczba osób objętych treningiem rozwoju osobistego,	
1.2. WZMACNIANIE KOMPETENCJI RODZINY W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ	• Prowadzenie warsztatów rozwijania kompetencji wychowawczych; • Powrót do zajęć stacjonarnych Klubu Młodych Mam i dostosowanie działań do potrzeb aktualnych uczestniczek; • Koordynacja działań wspierających rodziny z trudnościami w pełnieniu roli opiekuńczo-wychowawczej; • Kontynuacja działań z zakresu wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-	• liczba przeprowadzonych warsztatów, • liczba uczestników warsztatów, • liczba i częstotliwość spotkań Klubu Młodych Mam, • liczba uczestniczek Klubu Młodych Mam, • liczba instytucji, podmiotów, organizacji działających na rzecz wsparcia rodzin z trudnościami, • liczba podjętych działań na	• wzmocnienie umiejętności i kompetencji rodziców, opiekunów i wychowawców, • skoordynowany, międzyinstytucjonalny system wsparcia dla rodzin, • kompleksowe wsparcie działań asystenta rodziny, • poprawa sytuacji dzieci

	wychowawcze (wzmocnienie roli asystenta rodziny); • Kontynuacja programów „Posiłek w szkole i w domu” oraz „Rodzina 3+”; • Prowadzenie akcji integracyjnych, np. pikniki rodzinne; • Zapewnienie wsparcia psychologicznego, psychiatrycznego i superwizyjnego; • Promocja i rozpowszechnienie idei wolontariatu; • Organizowanie wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży w ramach uzupełnienia oferty opiekuńczo-wychowawczej; • Prowadzenie placówki wsparcia dziennego i dostosowywanie jej działalności do potrzeb	rzecz rodzin z dysfunkcją, • liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, • liczba rodzin/dzieci, które skorzystały z programu dożywiania, • liczba zorganizowanych akcji integracyjnych dla rodzin, • liczba uczestników akcji integracyjnych, • liczba rodzin/dzieci, które skorzystały ze wsparcia psychologa, • liczba osób, które skorzystały ze wsparcia psychiatry, • liczba wolontariuszy, • liczba osób korzystających z wypoczynku letniego, • liczba miejsc w których	z rodzin z trudnościami, • zmiana nawyków żywieniowych u dzieci, • zmiana wzorców funkcjonowania rodzin, • wzmocnienie więzi rodzinnych, • zwiększenie wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

	uczestników;	prowadzona jest PWD,	
1.3. WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY	• Kontynuacja programów stypendialnych; • Opracowanie szkolnych systemów wsparcia dziecka; • Utworzenie szkolnych punktów wsparcia; • Prowadzenie zajęć wspomagających rozwój dzieci i młodzieży w ramach oferty PWD; • Prowadzenie i rozwijanie poradnictwa, w szczególności psychologicznego i pedagogicznego dla dzieci i rodzin;	• liczba dzieci otrzymujących stypendia, • liczba opracowanych szkolnych systemów wsparcia, • liczba dzieci objętych szkolnymi systemami wsparcia, • liczba działających szkolnych punktów wsparcia, • liczba uczestników placówki wsparcia dziennego, • liczba dzieci/rodzin korzystająca ze wsparcia psychologa/pedagoga,	• szerokorozumiane wsparcie dzieci i młodzieży w szkołach, • zapewnienie dzieciom i młodzieży możliwości nauki na wysokim poziomie oraz wsparcia pasji i zainteresowań, • zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do profesjonalnego poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego,
1.4. WSPARCIE KADRY PRACUJĄCEJ W OBSZARZE POMOCY RODZINIE, POMOCY SPOŁECZNEJ I	• Działania w zakresie rozwoju kompetencji miękkich (superwizje, warsztaty); • Organizacja zajęć z zakresu przeciwdziałania wypaleni	• liczba przeprowadzonych warsztatów i superwizji dla kadry, • liczba przeprowadzonych zajęć z zakresu	• zwiększenie kompetencji kadry z obszaru pomocy społecznej, w zakresie metod pracy z rodzinami

PROFESJONALIZACJA USŁUG ŚWIADCZONYCH PRZEZ GOPS	zawodowemu; • Wzmacnianie kompetencji miękkich kadry z zakresu asertywności, komunikacji, odporności na stres; • Rozpowszechnienie oferty świadczonej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej; • Współpraca między instytucjami w celu kompleksowego wsparcia rodziny.	przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, • liczba uczestników zajęć, warsztatów, superwizji.	i osobami z trudnościami, • zmniejszenie skali zjawiska wypalenia zawodowego wśród kadry, • zmniejszenie poziomu stresu wśród pracowników z obszaru pomocy społecznej.

CEL STRATEGICZNY II: FUNKCJONALNY SYSTEM WSPARCIA OSÓB STARSZYCH, NIESAMODZIELNYCH ORAZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI	OCZEKIWANE REZULTATY
2.1. WSPARCIE OSÓB STARSZYCH, NIESAMODZIELNYCH ORAZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI POZOSTAJĄCYCH W DOMU I ICH RODZIN	• Poradnictwo psychologiczne, medyczne, prawne dla rodzin i faktycznych opiekunów sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niesamodzielnymi; • Wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnościami w zakresie opieki wytchnieniowej – kontynuacja działań; • Upowszechnianie informacji dotyczących wsparcia; • Wspieranie powstawania grup samopomocowych; • Rozwój kadry opiekuńczej; • Rozwój i wsparcie wolontariatu; • Rozwój środowiskowych systemów	• liczba godzin z zakresu poradnictwa psychologicznego, medycznego, prawnego dla rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niesamodzielnymi, • liczba osób/rodzin, które skorzystały ze wsparcia, • liczba organizacji pozarządowych, które podjęły współpracę, • liczba członków grup samopomocowych, • liczba pielęgniarek osób	• zwiększenie wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, starszych i niesamodzielnych i ich rodzin, • wzmocnienie więzi społecznych, • rozwój wolontariatu jako formy wsparcia, • zmniejszenie skali zjawiska izolacji społecznej,

	wsparcia (kręgi wsparcia pomoc sąsiedzka, wolontariat); • Rozwój dziennych i całodobowych miejsc wsparcia; • Realizacja działań określonych w programie polityki senioralnej;	niesamodzielnych, • liczba opiekunów osób niesamodzielnych, • liczba wolontariuszy osób niesamodzielnych,	
2.2. AKTYWIZACJA SPOŁECZNA OSÓB STARSZYCH I OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ	• Kształtowanie zdrowego trybu życia seniorów; • Kontynuacja działań Dziennego Domu Senior+; • Dostosowanie liczby miejsc opieki dla osób starszych do zapotrzebowania; • Rozwój współpracy z NGO; • Wsparcie osób starszych w zakresie nowoczesnych technik komunikacji m. in. poprzez organizację szkoleń w zakresie kształtowania umiejętności poruszania się w świecie cybernetycznym; • Rozwój inicjatyw wspierających	• liczba wydarzeń promujących zdrowy styl życia wśród seniorów, • liczba uczestników Dziennego Domu Senior+, • liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz integracji seniorów, • liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz integracji osób z	• wzmocnienie więzi społecznych, • zminimalizowanie ryzyka zagrożenia wykluczeniem społecznym osób starszych i osób z niepełnosprawnością, • poprawa jakości życia seniorów i osób z niepełnosprawnością, • likwidacja stereotypów na temat aktywności społecznej seniorów, osób z

	integracje międzypokoleniową; • Rozwój pasji i zainteresowań osób starszych; • Rozwój pasji i zainteresowań osób z niepełnosprawnością; • Inicjowanie i wspieranie pomocy sąsiedzkiej; • Doradztwo zawodowe dla osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności dla osób z niepełnosprawnością; • Promowanie wśród społeczności lokalnej, w tym osób starszych i niesamodzielnych aktywnych postaw, w tym samopomocy;	niepełnosprawnością, • liczba wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych na rzecz integracji osób starszych, • liczba wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych na rzecz integracji osób z niepełnosprawnością, • liczba szkoleń z zakresu nowoczesnych rozwiązań cyfrowych, • liczba uczestników szkoleń z zakresu nowoczesnych rozwiązań cyfrowych, • liczba osób, które skorzystały z doradztwa zawodowego,	niepełnosprawnościami oraz niesamodzielnymi,

2.3. ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI DLA OSÓB ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI	• Usuwanie barier architektonicznych; • Podnoszenie poziomu dostępności cyfrowej; • Przeprowadzenie akcji informacyjnych, spotkań, warsztatów na temat funkcjonowania społecznego osób ze szczególnymi potrzebami; • Stworzenie lokalnej platformy umożliwiającej zgłaszanie potrzeb mieszkańców Gminy, w tym w zwłaszcza osób ze szczególnymi potrzebami; • Diagnozowanie potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.	• liczba budynków bez barier architektonicznych, • liczba osób ze szczególnymi potrzebami korzystających z nowych funkcjonalności cyfrowych Gminy, • liczba przeprowadzonych spotkań informacyjnych dla mieszkańców, np. w szkołach, • liczba udostępnionych materiałów informacyjnych.	• zwiększenie dostępności usług dla osób ze szczególnymi potrzebami, • poprawa warunków życia osób ze szczególnymi potrzebami, • budowanie świadomości społecznej mieszkańców na temat osób ze szczególnymi potrzebami, • aktywizacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami.

CEL STRATEGICZNY III: PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY I UZALEŻNIENIOM

CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI	OCZEKIWANE REZULTATY

3.1. ZINTEGROWANA POMOC DLA OSÓB UZALEŻNIONYCH I WSPÓLUZALEŻNIONYCH I PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM	• Zwiększenie dostępności terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych poprzez pomoc terapeutyczną, psychologiczną, prawną, socjalną; • Tworzenie grup wsparcia dla członków rodzin znajdujących się w kryzysie emocjonalnym; • Dostosowanie godzin odbywających się spotkań dla osób uzależnionych do potrzeb uczestników (godziny popołudniowo-wieczorne); • Prowadzenie postępowania zmierzającego do poddania się leczeniu odwykowemu; • Współpraca z lekarzami biegłymi i Sądami w kwestii wydawania opinii w zakresie uzależnienia;	• liczba osób, które skorzystały z programów wsparcia i programów psychoterapii, dla osób uzależnionych i współuzależnionych, • liczba i rodzaj zakupionych programów wsparcia i programów psychoterapii dla osób uzależnionych i współuzależnionych, • liczba utworzonych grup wsparcia dla członków rodzin znajdujących się w kryzysie emocjonalnym, • liczba uczestników grup wsparcia dla członków rodzin znajdujących się w kryzysie emocjonalnym, • liczba przeprowadzonych postępowań zmierzających	• zapewnienie dostępności osobom uzależnionym i ich rodzinom wsparcia specjalistycznego, • zwiększenie świadomości społecznej na temat uzależnień, • zmniejszenie liczby osób uzależnionych, • wzrost efektywności działań prewencyjnych, • wzmocnienie postaw abstynenckich oraz postaw sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu w społeczności,

	• Edukacja społeczna i promowanie trzeźwego stylu życia; • Działalność Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego oraz Punktu Poradnictwa Specjalistycznego; • Współpraca z grupami wspierającymi osoby uzależnione i współuzależnione;	do poddania się leczeniu odwykowemu, • liczba osób, które skorzystały z oferty Punktu Poradnictwa Specjalistycznego, • liczba udzielonych porad w Punkcie Poradnictwa Specjalistycznego, • liczba udzielonych porad w Punkcie Informacyjno-konsultacyjnym, • liczba godzin dostępności specjalistów na dyżurze w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym,	
3.2. DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM	• Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych dla dzieci i młodzieży o skutkach używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnień	• liczba zrealizowanych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, w tym rekomendowanych,	• zwiększenie wśród dzieci i młodzieży wiedzy z obszaru uzależnień, w tym w szczególności skutków

SKIEROWANE DO DZIECI I MŁODZIEŻY	behawioralnych; • Wspieranie placówek oświatowych w realizacji programów profilaktycznych z zakresu uzależnień (również behawioralnych) dla dzieci i młodzieży; • Systematyczny monitoring sprzedaży napojów alkoholowych w punktach sprzedaży napojów alkoholowych poprzez badanie typu tajemniczy klient oraz prowadzenie działań kontrolnych i interwencyjnych w punktach sprzedaży napojów alkoholowych,	• liczba zrealizowanych działań profilaktycznych nie będących programami profilaktycznymi, • liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami profilaktycznymi w tym w placówkach oświatowych, • liczba kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych,	spożywania alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych • wzmocnienie postaw abstynenckich oraz postaw sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu w społeczności,
3.3. PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKU PRZEMOCY	• Tworzenie i wspieranie warunków do powstania grup wsparcia dla osób przeżywających sytuacje kryzysowe; • Podejmowanie działań interdyscyplinarnych	• liczba powstałych grup wsparcia, • liczba podjętych działań interdyscyplinarnych ograniczających zjawisko przemocy w szkole i	• zmniejszenie zjawiska patologizacji społeczeństwa, • zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie, szkole i środowisku

	ograniczających zjawisko przemocy w szkole i środowisku rówieśniczym; • Wspieranie działań profilaktycznych i wczesnej interwencji w rodzinie; • Zapewnienie schronienia dla osób doznających przemocy; • Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie przeciwdziałania przemocy; • Wspieranie placówek oświatowych w przeciwdziałaniu nowym formom przemocy (cyberprzemoc).	środowisku rówieśniczym, • liczba podjętych działań w ramach wczesnej interwencji w rodzinie, • liczba osób i rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty, • liczba osób doznających przemocy, którym udzielono schronienia.	rówieśniczym, • wzrost efektywności działań prewencyjnych, • wysoki poziom współpracy z PCPR i placówkami oświatowymi w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Harmonogram realizacji poszczególnych celów operacyjnych zakłada ich wdrażanie w sposób ciągły w latach 2021-2026

Konkretny czas realizacji danego celu będzie uzależniony od:

- możliwości pozyskania finansowania danego celu, w tym w szczególności ze źródeł zewnętrznych,
- stopnia zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców Gminy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Przewiduje się następujące źródła finansowania celów zawartych w Strategii:

- środki własne,
- środki z budżetu centralnego,
- środki organizacji, które będą wspólnie z GOPS realizować projekty (np. NGO),
- środki funduszy krajowych,
- środki strukturalne Unii Europejskiej.

Poniższa tabela pokazuje planowane środki finansowe, które zostaną zaangażowane do realizacji kierunków działań zawartych w niniejszej Strategii. Przedstawione środki finansowe obejmują wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie Gminy (zadania własne i zadania zlecone). Uwzględniono 5% coroczny wzrost wydatków.

Tabela 15. Ramy finansowe Strategii (zł)

rok	2021	2022	2023	2024	2025	2026
kwota	87.305.291,27	91.670.555,83	96.254.083,62	101.066.787,80	106.120.127,19	111.426.133,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz sprawozdania z działalności GOPS w Gminie Michałowice.

Referat Funduszy Zewnętrznych Urzędu Gminy będzie na bieżąco analizować sposoby pozyskania finansowania zewnętrznego dodatkowych projektów i inicjatyw. Możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju Gminy będą zależeć w szczególności od wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce i zasady podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa.

4. Monitoring i ewaluacja Strategii

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2026 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Inicjując działania mające na celu osiągnięcie wytyczonych w strategii celów, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Organem koordynującym wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie GOPS Gminy Michałowice zgodnie z art. 110 pkt. 4 ustawy o pomocy społecznej.

Monitoring realizacji strategii umożliwia:

- obserwację stanu zaawansowania realizacji poszczególnych działań, umożliwiających aktualną identyfikację problemów w ich realizacji;
- ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację;
- weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków;
- kontrolę postępu prac związanych z realizacją poszczególnych celów operacyjnych.

Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji strategii są wyznaczone działania. Dokument wyznaczył główne kierunki w jakich należy podążać by osiągnąć zamierzone cele. Jednak nie wszystkie zdarzenia da się przewidzieć, dlatego tak istotny jest monitoring Strategii. W szczególności w obecnej sytuacji, kryzysu związanego z pandemią, stały nadzór i kontrola stają się jednym z głównych elementów prawidłowej realizacji założonych celów. Monitorowanie odbywać się będzie z wykorzystaniem wskaźników realizacji określonych w Strategii w rozdziale 3.1. dla każdego z celów operacyjnych.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Informacje z zakresu realizacji Strategii z danego roku są uwzględniane w raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28 aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą „Raport obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizacją polityk, programów, strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

System ewaluacji polega na ocenie i interpretacji zgromadzonych danych, dotyczących realizacji strategii w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów jakości oraz efektów

wdrażania poszczególnych działań. Ponadto ewaluacja pozwala wyjaśnić, dlaczego wskaźniki nie zostały zrealizowane i jakie są przyczyny wystąpienia problemów oraz jak je rozwiązać.

Wskaźniki realizacji działań, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, zostały wskazane przy poszczególnych celach operacyjnych. Zostały one określone w oparciu

o przewidywane efekty działań. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport, ukazujący stopień osiągnięcia założonych celów oraz informację czy szacunkowe ramy finansowe na realizację działań okazały się wystarczające. Ewaluacja Strategii w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie czy założone kierunki działań zostały odpowiednio zaplanowane.

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MICHAŁOWICE
z siedzibą w Regułach

ul. Al. Powstańców Warszawy 1
05-816 Michałowice
e-mail: sekretariat@gops.michalowice.pl

We współpracy z:

 Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju

 KRAJOWY
INSTYTUT
JAKOŚCI